

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

SEKTÖREL ARAŞTIRMALAR

TOHUMLUK SEKTÖRÜ

SA/99-10-17

HAZIRLAYAN
AHMET KANDEMİR
NESLİHAN BESLER

ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ

Ağustos 1999
ANKARA

TKB MATBAASI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. TOHUM, TOHUMLUK VE TOHUMCULUK	2
1.1. SEKTÖRÜN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI.....	4
1.2. DİĞER SEKTÖRLERLE İLİŞKİLER	10
2. ÜRETİM VE TEKNOLOJİ	11
2.1. ÇEŞİT İSLAHI.....	11
2.2. TOHUMLUK ÜRETİMİ.....	13
2.3. SÖZLEŞMELİ TOHUMLUK ÜRETİMLERİ.....	20
3. YAYGINLAŞTIRMA-DAĞITIM VE PAZARLAMA	21
3.1. YAYGINLAŞTIRMA	21
3.2. DAĞITIM VE PAZARLAMA	22
4. DÜNYADA TOHUMLUK ÜRETİMİ	26
5. TÜRKİYE'DE TOHUMLUK ÜRETİMİ	29
6. TÜRKİYE TOHUMLUK TİCARETİ	32
6.1. İHRACAT	32
6.2. İTHALAT.....	35
7. TOHUMLUK TALEP TAHMİNİ	38
8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	43
KAYNAKÇA	46
EKLER	47
TOHUMLUKLARIN TESCİL, KONTROL VE SERTİFİKASYONU HAKKINDAKİ KANUN	55

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: TOHURLUK SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK FAALİYETLERİN ULUSLARARASI STANDART SANAYİ SİNFLAMASI ANA BAŞLIKLARI.....	7
TABLO 2: GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU.....	8
TABLO 3: TOHURLUK CİNSLERİNE GÖRE DÖL KADEMELERİ.....	14
TABLO 4 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHURLUK DAĞITIM MİKTARLARI.....	25
TABLO 5: DÜNYA'DA İSLAH EDİLMİŞ ÇEŞİT, TOHUM KALİTE KONTROLÜ, TOHURLUK ÜRETİM VE DAĞITIM YÜZDELERİ (KİTALAR İTİBARIYLA).....	28
TABLO 6 : BAZI ÜLKELERDE MUHTELİF ÜRÜNLERE AİT EKİLİŞ ALANI VE İSLAH EDİLMİŞ ÇEŞİT KULLANMA ORANLARI.....	28
TABLO 7: BAZI BİTKİ GRUPLARINDA DÜNYA TOHUM İHRACAT DEĞERLERİ.....	29
TABLO 8 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHURLUK ÜRETİMİ (TON).....	31
TABLO 9 : 1996-1998 YILLARI ÜRÜN BAZINDA İHRACATIMIZ.....	33
TABLO 10 : 1996-1998 YILLARI ÜLKELERE GÖRE TOHURLUK İHRACATIMIZ.....	34
TABLO 11 : 1996-1998 YILLARI ÜRÜN BAZINDA İTHALATIMIZ.....	36
TABLO 12 : ÜLKELERE GÖRE TOHURLUK İTHALATIMIZ.....	37
TABLO 13: TÜRKİYE TOHURLUK ÜRETİMİ, İTHALATI, İHRACATI, TEDARİKİ VE DAĞITIMI (1980-1998), BİRİM=TON.....	38
TABLO 14: 1996-1998 DÖNEMİ TOHURLUK TİCARETİ, TON.....	39
TABLO 15 : 1998 YILI TOHURLUK ÜRETİMİ VE 1999 YILI ÜRETİM PROGRAMI İLE GÖREVLİ KURUŞLAR.....	40
TABLO 16 : 1998 YILI SERTİFİKALI SEBZE ÜRETİMİ VE 1999 YILI SERTİFİKALI SEBZE TOHURLUĞU ÜRETİM PROGRAMI.....	41
TABLO 18: TÜRKİYE TOPLAM TOHURLUK TÜKETİM TAHMİNİ (TON).....	43
TABLO 19 : TÜRKİYE'NİN TOHURLUK İHRACATI (TON).....	48
TABLO 20: TÜRKİYE'NİN TOHURLUK İTHALATI (TON).....	48
TABLO 21 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHURLUK TEDARİKİ (TON).....	49
TABLO 22: ÖZEL TOHUMCULUK KURULUŞLARI LİSTESİ.....	50
TABLO 23: KAMU TOHUMCULUK KURULUŞLARI.....	54

GİRİŞ

Tarımın GSYİH içindeki payı 1980 yılında % 26 seviyesinde iken, 1997 yılında % 14,5'e gerilemiştir. 1980 yılında toplam ihracat değerinin %57'sini oluşturan tarım sektörünün, toplam ihracat içindeki payı 1997 yılı itibariyle %10,3'e düşmüştür. Ayrıca, 1997 yılında Gıda Sanayii de toplam ihracat içinde % 12 paya sahiptir. 1980-1997 yılları arasında tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdama oranı %62,5'ten %42'ye gerilemiştir. GSMH ve toplam ihracat içindeki payının nispi olarak azalmasına karşılık, sektördeki aktif nüfusun ve istihdamın yüksek oranlara sahip olması ve beslenme ile doğrudan ilişkisi açısından tarım sektörü ekonomideki yerini halen korumaktadır.

Ülkemizde tarım sektöründe; gübre sübvansiyonu, süt üretimi teşvik primi, ziraat ilaç desteği, tohumluk ve fidan primi gibi girdi sübvansiyonları yer almaktadır. Tarımsal girdi sübvansiyonlarından çalışma konumuza giren tohumluk ve fidan primi 1995'te 70 milyar TL iken, 1996'da 194 milyar TL, 1997'de 767 milyar TL ve 1998'de 2.210 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, tüm bu teşviklere rağmen yurtiçi tohumluk üretimi istenen düzeye ulaşamamıştır. Çeşitli yollarla kısıtlı da olsa kaynak aktarılmasına rağmen; aktarılan destekleme teşvik kaynaklarının tamamı çiftçilerin eline geçmemektedir; tarımsal üretimde ve ihracatta ülkemizin varolan potansiyeline uygun bir artış sağlanamamaktadır; verilen teşviklerden küçük işletmeler /çiftçiler ve verimin düşük olduğu bölgeler yeteri kadar yararlanamamaktadır; tarımsal üretim faaliyeti cazip bir geçim alanı olmaktan uzaklaşmaktadır; ve kuruluşlararası koordinasyon eksikliği uygulamaya ilişkin faaliyetlerin etkin olarak yürütülmesini aksatmaktadır.

Günümüzde ülkemiz yanlış politikalar ve ihmaller sonucu tarım ülkesi olmasına rağmen, tarım ürünlerini ithal eder hale gelmiştir. Ülke topraklarını genişletmek mümkün olmadığına göre, sulama, ilaçlama ve gübreleme yanında tohumluk kalitesini ve standardını yükselterek birim alandan sağlanan verimi artırmak zorundayız.

Bu çalışmada tohumla ilgili çeşitli kurum ve kuruluş yetkililerinden alınan sözlü ve yazılı bilgiler belirlenen bir çerçevede sunulmaktadır. Bu çalışma Türkiye Kalkınma Bankası Araştırma Müdürlüğü Müdür Yardımcısı Ahmet KANDEMİR ve Uzman Neslihan BESLER tarafından hazırlanmıştır. Her türlü yazım hataları hazırlayanlara ait olup, bu çalışma okuyucuya faydalı olduğu ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

1. TOHUM, TOHURLUK VE TOHUMCULUK

Beslenme, giyinme ve barınma gibi temel yaşamsal kaynakların önemli bir bölümünü sağlayan bitkisel üretimin kaynağı, bitkilerin ilk net üretim olarak ortaya koydukları organik maddelerden karşılanmaktadır. Doğal olarak yada kültürü yapılarak üretilen, bitkisel üretimin temel ve en önemli girdisi olan tohum, bitkilerin generatif (üreme kabiliyeti olan) kısmı olup, döllenme sonucu meydana gelen ve embriyoyu taşıyan kısımdır.

Bitkilerin üretilmesinde kullanılan vegetatif (cinsel olmayan üreme; çelik, yumru, kök, soğan vb. bitki kısımları ile olan üreme) ve generatif (cinsel olan üreme; döllenme neticesinde meydana gelmiş embriyoyu taşıyan tohumla üreme) kısımlar olup, canlı ve üreme kabiliyeti olan bitki materyaline tohumluk denir.

Bitkisel üretimin en önemli girdisi olan tohumluk, tarım sektöründe kalite ve verimin artırılmasında en önemli girdidir. Pek çok türde bitki ıslahı ve biyoteknoloji gibi ileri teknolojiler kullanılarak elde edilen çeşitlerle, birim alandan alınan verim artırılmakta, tarım daha verimli ve daha ekonomik şartlarla yapılabilmektedir.

Tohumculuk; tohumlukların ıslahı, tescili, üretime hazırlanması, dağıtımı, kontrolü ve bunlarla ilgili organizasyon faaliyetlerinin tümünü ifade eder.

Tescil; İslah edilmiş çeşitlerle, köy çeşitlerinin (tanınmış ve isim yapmış yerli çeşitler) morfolojik, biyolojik, teknolojik ve tarımsal niteliklerinin tarla denemeleri ve laboratuvar analizleri ile belirtilmesi, mevcutlardan farklı ve yeni çeşit olduğu tesbit edilerek bir kütüğe kaydedilmesidir.

Tohumluk Kontrolü; Tohumlukların laboratuvar analizi ile (gözle veya herhangi bir vasıta ile tespit edilebilen) fiziksel ve biyolojik değerlerin tespit edilmesidir.

Sertifikasyon; Tohumlukların tarla ve laboratuvar muayeneleri sonucunda genetik, fiziksel ve biyolojik değerlerinin tespit edilmesi ve bunun bir belge ile tevsikidir.

Morfolojik Nitelikler; Bitki ve tohumlukların dış görünüşüne ait niteliklerdir.

Biyolojik Nitelikler; Tohumluğun çimlenmesi ve çimlenmesini takip eden safhaları ile bitkilerin büyüme ve gelişmeleridir.

Kendi Kendini Dölleyen Bitkiler; Aynı bitkinin çiçeklerinde erkek ve dişi organları bulunan kendi kendini dölleyen (tozlayan) bitkilerdir. Kendi kendini dölleyen bitki tohumlukları ile ilgili tanımlar şunlardır:

Çeşit Safiyeti; Tohumluğun sahip olduğu genotipten farklı olan çeşitlerin oranıdır.

Fiziksel Safiyet; Tohumluğun saf tohumluk ve yabancı madde olarak tespit edilen oranlarıdır.

Saf Tohumluk; Yabancı maddeleri ayrılmış, aynı bitki çeşidine ait generatif veya vegetatif üreme kısımlarıdır.

Yabancı Madde; Tohumluk içinde bulunan saf tohumluktan başka diğer mahsul ve zararlı bitki tohumları ile canlı ve cansız her türlü maddelerdir.

Elit Tohumluk; Yeni ıslah edilmiş veya öteden beri ıslah edilmiş olmakla beraber, usulüne göre çeşit safiyeti muhafaza ve devam ettirilen, doğrudan doğruya ıslahçı tarafından kontrol edilen, orijinal tohumluğun başlangıcı, anaç ve sertifikalı tohumlukların kaynağını teşkil eden tohumluklardır.

Orijinal Tohumluk; Elit tohumluktan veya kendisinden elde edilen çeşidin safiyetini devam ettiren ve araştırma, ıslah ve deneme müesseselerinde veya bu müesseselerdeki ıslahçıların kontrolü altında yetiştirilen tohumlardır. Orijinal tohumluk, doğrudan doğruya veya anaç tohumluk vasıtası ile sertifikalı tohumluk sınıfının kaynağını teşkil eder.

Anaç Tohumluk; Orijinal tohumluktan veya kendisinden elde edilen ve çeşit safiyetini devam ettiren, tohumluk kontrol ve sertifikasyon teşkilatı tarafından kontrol edilen tohumluklardır.

Sertifikalı Tohumluk; Anaç tohumluktan veya kendisinden elde edilmiş çeşitlerin tarla ve laboratuvar muayeneleri yapılarak, yönetmeliğindeki standartlarına uygunluğu belirtilen ambalajlanmış, etiketlenmiş ve lüzumu halinde mühürlenmiş tohumluklardır.

Yabancı Döllenmeye Tabi Bitkiler; Çiçeklerinde erkek ve dişi organları bulunmasına rağmen, kendi kendisini dölleme kabiliyeti olmayan ve erkek-dişi organları başka başka bitkilerde olup, bir bitkinin diğer bir bitki tarafından döllenmesidir. Yabancı döllenmeye tabi bitkilere ait tanımlar şunlardır:

Darı ve Melez Mısırdaki Kendileşmiş Döl; En az 5 yıl kendi kendine döllemeye tabi tutulduktan sonra elde edilen homozigotu haiz, yabancı döllere arınmış ve diğer bir kendileşmiş dölle birleşerek (tek melezleri) meydana getirecek tohumlardır. Kendileşmiş döllere elit tohumluk olarak kabul edilir.

Tek Melez; Bir ana ve bir baba kendilenmiş döllere birleştirilmesiyle elde edilen ve çift melezli meydana getirme kabiliyeti bulunan tohumluktur. Bu, anaç kademesindeki tohumluğa tekabül eder.

Çift Melez; Bir ana ve bir baba tek melezli birleştirilmesiyle meydana gelen ve üretilmek üzere çiftçiye dağıtılan ve her yıl yenilenen tohumluktur. Sertifikalı tohumluk kademesine tekabül eder.

Sentetik Çeşitler; Muayyen adet ve oranda (kendilenmiş döl) karışımından meydana getirilen ilk generasyondur. Safkan taşımayan sertifikalı tohumluk karşılığıdır. Her yıl yenilenmesi gerekir.

Nüveci Çiftçi; Sertifikalı tohumluk yetiştiren çiftçidir.

Nüve İşletmesi; Nüveci çiftçilerin sertifikalı tohumluk yetiştireceği tarımsal işletmelerdir.

1.1. Sektörün Tanımı ve Sınıflandırılması

Ülkemiz, coğrafi ve ekolojik koşullarının uygun olması nedeniyle, önemli bir tarım ürünleri üretim kapasitesine sahiptir. Ekonomimizin ana sektörünü oluşturan tarımdaki verimliliğin artırılması, girdi kullanımının yaygınlaştırılmasına ve bu girdilerin tekniğine uygun şekilde kullanılmasına bağlıdır. Gübre, ilaç gibi girdilerin yetersiz kullanımı kadar, fazla (gereksiz) kullanımı da verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Birim alandan elde edilen üretim miktarının artırılması, yani verimlilik artışı için girdi kullanımı çok önemlidir. Verim ve kaliteyi doğrudan etkileyen en önemli etmenlerden birisi **tohumluktur**.

Dünyada ve ülkemizde nüfus artmakta, ekim alanları daralmaktadır. Ekim alanlarını artırmak pek mümkün olmadığından üretimi artırmak için, tarımsal girdilerin en iyi şekilde bir araya getirilerek üretilmesi, birim alandan elde edilecek verimi artıracaktır. Bu kombinasyondaki en önemli unsur, kaliteli tohumluk kullanımımızdır. Tohumluğun verim ve üretim artışındaki payı ortalama %25 civarında olup, bu oranı bazı durumlarda %40'lara çıkarmak mümkün olabilmektedir. Verimliliğin artırılması diğer girdilerin teknik koşullara uygunluğunun yanında, kalite kontrollü tohum kullanımına bağlı olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Tohumluğun kalite kontrolü üzerinde ilk bilimsel çalışmalar 1869 yılında, Almanya'nın Tharand kasabasında kurulan laboratuvarında Friedrich NOBBE tarafından başlatılmış, ABD'de ilk tohumluk kontrol laboratuvarı 1876 yılında açılmıştır. Türkiye'de tohumluk alanındaki ilk bilimsel çalışmalar, Cumhuriyetten sonraki yıllarda, 1925'lerden sonra Adapazarı, Adana, Eskişehir, Samsun Tohum İslah İstasyonlarının ve 1933'te Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsünün kurulmasıyla başlatılmıştır. Tohumluk ve çeşit anlayışının yaygınlaştırılması ise 1950 yılında, 5433 sayılı yasa ile, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'nün kurulmasının ardından başlamıştır.

1959 yılında Ankara Tohumluk Kontrol ve Sertifikasyon Enstitüsü ve Bölge Çeşit Enstitüsü kurulmuştur. 21.08.1963 tarih ve 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu hakkındaki Kanun ve buna ilişkin Yönetmeliklerle çeşit tescil, kontrol ve sertifikasyonuna ait hizmet esasları belirlenmiştir. Kuruluş, 1962 yılında Uluslararası Tohum Kontrol Birliğine (ISTA) üye olarak Milletlerarası sertifika verme yetkisini elde etmiştir.

Çeşit ıslahı ve tohumluk üretimi konusunda Kamu Araştırma Kurumları ve Devlet Üretim Çiftlikleri tarafından yapılan çalışmalar, 1982 yılında tohumluk fiyatlarının serbest bırakılması ile özel sektörün de devreye girmesini sağlamış, 19.12.1985 tarihli Tohumculuğun Teşviki Kararnamesi, tohumculuk sektöründe yabancı ortaklı özel şirketlerin sektörde yer almasına olanak tanımıştır. Özel sektörün tohumculukta faaliyete başlamasından sonra sektörde hızlı bir atılım gözlenmiştir.

1984 yılında Devlet Üretim Çiftlikleri yapı değişikliği ile, Tarımsal İşletmeler Genel Müdürlüğü (TİGEM) adını almıştır. Serin iklim tohumlarında (arpa, buğday, çavdar vb.) çeşit ıslahı, çeşitlerin kalite kontrolünün yapılması, tohumluk ve damızlık hayvan üretimleri yapılarak bunların çiftçilere dağıtımını sağlayan TİGEM 38 adet işletmesiyle faaliyetine devam etmektedir.

Gün geçtikçe önemi daha da artan beslenme, ellerinde fazla besin maddesi bulunan ülkeleri, yeterli besin maddesi bulunmayan ülkelere göre üstün kılmaktadır.

Tohumluk Sektörü, Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflandırmasına dayalı İmalat Sanayi Madde Sınıflaması – ISIC Revize III'e göre, "Tarım, Avcılık ve İlgili Hizmet Faaliyetleri " ana grubunda "Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan, Meyve ve Sebze Yetiştirilmesi" alt sektöründe yer almaktadır. Sektörün Uluslararası Sanayi Sınıflaması ana başlıkları Tablo 1'de verilmiştir.

Verimi, kalitesi ve ekonomik değeri yüksek, hastalık ve zararlılara dayanıklı, iç ve dış Pazar taleplerine uygun, ihracata yönelik ürün çeşitleri üretiminin artırılabilmesi için ihtiyaca uygun kalitede ve yeterli miktarda tohumluk taleplerinin karşılanabilmesi için ithal edilen tohumluklar, 7 Şubat 1999 tarih, 23604 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği" ne göre Tohumluk, Fide ve Tohum Bakterisi ile ilgili mallara ait Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyon Numaraları Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO 1: TOHURLUK SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK FAALİYETLERİN ULUSLARARASI STANDART SANAYİ SINIFLAMASI ANA BAŞLIKLARI

ISIC KODU	ÜRÜN GRUBU
01	Tarım, Avcılık ve İlgili Hizmet Faaliyetleri
011	Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi; Bostan Meyve Sebze Yetiştirilmesi
0111	Tahıl ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer Bitkisel Ürünlerin Yetiştirilmesi
0111.0.01	Durum Buğdayı (makarnalık buğday)
0111.0.02	Yumuşak Buğday ve Diğer Buğdaylar
0111.0.03	Mısır
0111.0.04	Dış Zarı Çıkarılmamış Pirinç (çeltik)
0111.0.05	Arpa
0111.0.06	Çavdar ve Yulaf
0111.0.07	Diğer Tahıllar
0111.0.08	Patates
0111.0.09	Kuru Baklagil Sebzeler (Kabuklu)
0111.0.10	Yüksek Oranda Nişasta ve İnülin İçeren Kök ve Yumru Bitkiler
0111.0.11	Soya Fasulyesi
0111.0.12	Yer Fıstığı
0111.0.13	Ayçiçeği, Susam, Aspir, Kolza ve Hardal Tohumu
0111.0.14	Çiğit (pamuk tohumu)
0111.0.15	B.y.s. Yağlı Tohumlar ve Yağlı Meyveler
0111.0.16	Tütün (işlenmemiş)
0111.0.17	Şeker Pancarı
0111.0.18	Şeker Kamışı
0111.0.19	Samam ve Yem Bitkileri
0111.0.20	Pamuk (çirçinlanmış yada çirçinlanmamış)
0111.0.21	Jüt ve Diğer Bitki Kabuğu Kaynaklı Tekstil Lifleri (keten, kenevir, rami hariç)
0111.0.22	Keten ve Kenevir, Sisal keneviri ve Diğer Tekstil Lifleri (ham)
0111.0.23	Doğal Kauçuk
0111.0.24	Parfümeri,Ecz. Kullanılan Bitkiler,Haşarat Mantar vb. öldürücü İlaç Yapımında Kullanılan Bitkiler
0111.0.25	Şeker Pancarı Tohumu; Yem Bitkisi Tohumu
0111.0.90	Diğer Bitkisel Hammaddeler
0112	Sebze Bahçe ve Kültür Bitkileri ile Fidanlık Ürünlerinin Yetiştirilmesi
0112.0.01	Soğansu Yumru ve Kök Sebzeler
0112.0.02	Meyvesi Yenen Sebzeler
0112.0.03	Yaprağı Yenen Sebzeler
0112.0.04	Baklagil Sebzeler
0112.0.05	B.y.s Diğer Sebzeler
0112.0.06	Canlı Bitkiler;Çiçek Soğanı,Yumru,Kökler,Aşı Kalemi,Çelikler,Mantar Tohumu
0112.0.07	Buket,Çelink Yapımında Kullanılan Kesme Çiçek ve Çiçek Sürgünleri
0112.0.08	Çiçek Tohumları
0112.0.09	Sebze Tohumları
0113	Meyve, Sert Kabuklular, İçecek ve Baharat Bitkilerinin Yetiştirilmesi
0113.0.01	Sofralık Üzüm
0113.0.02	Diğer Yaş Üzüm
0113.0.03	Hurma,İncir,Muz,Hindistan Cevizi,Brezilya Kestanesi,Maun Cevizi,Ananas,Avakado
0113.0.04	Turunçgiller
0113.0.05	Diğer Meyveler (yumuşak çekirdekli)
0113.0.06	Diğer Meyveler (sert çekirdekli)
0113.0.07	Diğer Meyveler (sert kabuklular)
0113.0.08	Yeşil Çay(fermente edilmemiş),Siyah Çay (tamamen /kısmen fermente edilmiş)
0113.0.09	Paraguay Çayı
0113.0.10	Kakao Çekirdeği
0113.0.11	Baharatlar (işlenmemiş)

Kaynak: DİE, Ulusal Faaliyet ve Ürün Sınıflaması

TABLO 2: GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU

G.T.İ.P.	MADDE İSMİ
06.01	Çiçek soğanları,yumrular,yumrulu kökler,küçük soğanlar,sürgün başları ve rizomlar (dinlenme halinde sürgün vermiş veya çiçeklenmiş) hindiba bitkisi ve kökleri (12.12 pozisyonundaki kökler hariç)
0602.10.10.00.00	Asma çelikleri, daldırmalar
0602.10.90.00.00	Diğerleri
0602.20.10.00.00	Asma (aşılı veya köklendirilmiş)
0602.30.00.00.00	Rododendronlar ve açelyalar (aşılı veya aşısız, yalnız çoğaltım materyali olarak kullanılanlar)
0602.40.10.00.00	Aşısız (yalnız çoğaltım materyali olarak kullanılanlar)
0602.40.90.00.00	Aşılı (yalnız çoğaltım materyali olarak kullanılanlar)
0602.90.10.00.00	Mantar miselleri
0602.90.30.00.00	Sebze ve çilek fideleri
0602.90.45.00.11	Çelikler
0602.90.70.00.11	Çelikler
0602.90.99.00.00	Diğerleri (yalnız çoğaltım materyali olarak kullanılanlar)
0701.10.00.00.00	Tohumluk patates
0703.10.11.00.00	Arpacık soğanı
0703.20.00.00.12	Kuru sarımsak
0712.90.11.00.00	Tohumluk (melez) tatlı mısır
0713.10.10.00.19	Tohumluk bezelyenin diğerleri
0713.20.00.00.11	Tohumluk nohut
0713.31.00.00.11	Tohumluk fasulye
0713.32.00.00.11	Tohumluk küçük kırmızı fasulye
0713.33.10.00.00	Tohumluk adi fasulye
0713.39.00.00.11	Diğer tohumluk fasulye
0713.40.00.00.11	Tohumluk mercimekler
0713.50.00.00.11	Tohumluk bakla ve at baklası
0713.90.10.00.11	Tohumluk börülce
0713.90.10.00.12	Tohumluk barbunya
0713.90.10.00.19	Tohumluk diğerleri
1001.10.00.00.11	Tohumluk makarnalık buğday
1001.90.10.00.00	Tohumluk kızıl buğday
1001.90.91.00.11	Tohumluk ekmeklik buğday
1003.00.10.00.11	Tohumluk beyaz arpa
1003.00.10.00.19	Tohumluk diğer arpa
1004.00.00.00.11	Tohumluk yulaf
1005.10.11.00.00	Tohumluk mısır,çift melez ve ıslah edilmiş melez
1005.10.13.00.00	Tohumluk mısır üçlü melez
1005.10.15.00.00	Tohumluk mısır tek melez
1005.1019.00.00	Tohumluk mısır diğer melezler
1005.10.90.00.00	Diğer tohumluk mısırlar
1006.10.10.00.00	Tohumluk çeltik
1007.00.10.00.00	Tohumluk melez tane darı
1201.00.10.00.00	Tohumluk soya fasulyesi
1202.10.10.00.00	Tohumluk kabuklu yer fıstığı
1204.00.10.00.00	Tohumluk keten tohumu
1205.00.10.00.00	Tohumluk rep veya kolza tohumu
1206.00.10.00.00	Tohumluk ayçiçeği tohumu
1207.10.10.00.00	Tohumluk palm meyvesi çekirdeği

TABLO 2: DEVAMI

G.T.İ.P.	MADDE İSMİ
1207.20.10.00.00	Tohumluk pamuk tohumu
1207.30.10.00.00	Tohumluk kastor otu tohumu
1207.40.10.00.00	Tohumluk susam tohumu
1207.50.10.00.00	Tohumluk hardal tohumu
1207.60.10.00.00	Tohumluk aspir tohumu
1207.91.10.00.00	Tohumluk haşhaş tohumu
1207.92.10.00.00	Shea fıstığı (karite meyvası) tohumluğu
1207.99.10.00.11	Kenevir (kendir) tohumluğu
1207.99.10.00.12	Çay tohumluğu
1207.99.10.00.19	Diğer tohumluk olanlar
1209.11.00.00.00	Şeker pancarı tohumu
1209.21.00.00.00	Yonca tohumluğu
1209.22.10.00.00	Üçgül tohumu (trifolium spp.) kırmızı üçgül
1209.22.80.00.00	Üçgül tohumu (trifolium spp.) diğerleri
1209.23.11.00.00	Çayır (Festuca pratensis Huds.) tohumları
1209.23.15.00.00	Kırmızı çayır otu (festuca rubra L.) tohumları
1209.23.80.00.11	Koyun çayır otu (Festuca ovina L.) tohumları
1209.23.80.00.19	Diğer çayır otu tohumları
1209.24.00.00.00	Kentucky mavi otu tohumluğu (Poa pratensis L.)
1209.25.10.00.00	Çim tohumları, İtalyan çimi (westerwold dahil) (Lolium multiflorum Lam.)
1209.25.90.00.00	Çim tohumları, İngiliz çimi (lolium perenne L.)
1209.26.00.00.00	Çayır kelp kuyruğu otu tohumu
1209.29.10.00.11	Vicia sativa L. türü fiğ
1209.29.10.00.12	Diğer tür fiğ
1209.29.10.00.13	Poa palustris L.,Poa trivialis L. Cinsi tohumlar
1209.29.10.00.14	Domuz ayrığı tohumu (Dactylis glomerata L.)
1209.29.10.00.15	Tavuz otları (Agrosties) tohumu
1209.29.50.00.00	Acı bakla tohumu
1209.29.80.00.11	Melez çim (Lolium X hybridum Hausskn)
1209.29.80.00.12	Orman salkım otu (Poa nemoralis L.) tohumları
1209.29.80.00.13	Yüksek çayır yulafı (Arrhetherum elatius (L.) J ve C prest.) tohumları
1209.29.80.00.14	Korunga (Onobrychis stiva L.)
1209.29.80.00..15	Burçak (Vicia ervillia Willd.)
1209.29.80.00.19	Diğerleri
1209.30.00.00.00	Genellikle çiçekleri için yetiştirilen otsu bitkilerin tohumları
1209.91.10.00.00	Alabaş tohumu
1209.91.90.00.11	Kabak tohumu
1209.91.90.00.12	Domates tohumu
1209.91.90.00.13	Hıyar tohumu
1209.91.90.00.14	Soğan tohumu
1209.91.90.00.15	Havuç tohumu
1209.91.90.00.16	Marul tohumu
1209.91.90.00.17	Karnabahar tohumu
1209.91.90.00.18	Maydanoz tohumu
1209.91.90.00.19	Diğer sebze tohumları

TABLO 2: DEVAMI

G.T.İ.P.	MADDE İSMİ
1209.99.91.00.00	Genellikle çiçekleri için yetiştirilen bitkilerin tohumları (1209.30 alt pozisyonundakiler hariç)
1209.99.99.10.00	Meyve ağaçları tohumları
1209.99.99.90.11	Tütün tohumu
1209.99.99.90.12	Karpuz tohumu
1209.99.99.90.13	Kavun tohumu
1209.99.99.90.19	Diğerleri
1212.10.91.00.00	Keçiboynuzu tohumu (kabukları soyulmamış, ezilmemiş, öğütülmemiş)
1212.10.99.00.00	Diğer keçiboynuzu tohumları
2703.00.00.00.11	Tarımda kullanılan turp
2703.00.00.00.12	Tarımda kullanılan turp aglomere turp
3821.00.00.00.00	Mikro organizmaların geliştirilmesinde kullanılan müstahzar kültür ortamları (yalnız veterinerlikte ve tarımda kullanılanlar)

Kaynak: 7.02.1999 tarih, 23604 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete

1.2. Diğer Sektörlerle İlişkiler

Tohumluk sektörü, Tarım ana sektörünün alt grubunda yer almaktadır. Temel yaşamsal ihtiyaçların en başında gelen beslenme, barınma gibi gereksinimlerin karşılanmasında ana kaynak tarımsal üretim, tarımsal üretimin temel faktörü de tohumluktur. Ekonomik yaşamın ana kaynağı insan, insan yaşamının temel ihtiyacı beslenmedir. İnsanın olmadığı yerde ekonomi olmayacağı gibi, sadece doğal koşullarda yapılacak tarımsal üretimle günümüz dünya nüfusunun beslenme ihtiyacının karşılanması mümkün değildir. Birim alandan elde edilen verimin artırılması, artan dünya nüfusunun temel ihtiyaçlarını karşılamada en önemli çıkış yoludur.

Tohumluk sektörü ekonomide geri ve ileri bağlantıları ile hemen bütün sektörler ile ilişkilidir. Bitkisel üretimin artırılması için kaliteli tohumluk kullanımının yanı sıra, iyi bir toprak hazırlığı, toprak ve bitki yapısına uygun dozda gübreleme, tekniğine uygun ekim, zamanında ve uygun usulde sulama ve zararlılarla mücadele, bakım gerekmektedir. Bu bağlantılar tohumluk sektörünü; toprağın sürülmesi, ekime hazır hale getirilmesinde tarım makineleri ve akaryakıt (petrol) sektörü ile, uygun zamanda ve yeterince sulama için inşaat sektörü ile, gübreleme ve zararlılarla mücadelede ilaç sanayi ile, yeni çeşit ve ürünlerin elde edilebilmesi için genetik teknolojisi ve

biyoteknoloji ile, elde edilen tohumların çiftçilere ulaştırılmasında ambalaj sanayi ile doğrudan ilişkilidir.

Sektörün, diğer sektörlerde yaşanan hareketlerden birebir etkilenmesi kaçınılmazdır. Akaryakıt fiyatlarında oluşan artış, diğer sektörlerde olduğu gibi tohumluk üretim maliyetlerini de doğrudan etkilemektedir.

Biyoteknoloji ve genetik biliminde sağlanan gelişmeler, yeni / verimli ürün elde edilmesinde büyük önem taşımaktadır.

Teknik altyapısı tamamlanmış, sulama sorunu olmayan ülkelerde tohumluk sektörünün de diğer sektörlerle paralel olarak çok daha fazla geliştiği bir gerçektir.

Elde edilen tohumluğun kanunlarla belirlenmiş kalite ve verimlilikte, kullanıcı çiftçilere ulaştırılması, yaygın kullanımının sağlanması finansman ve eğitim sektörleri ile ilgilidir.

2. ÜRETİM VE TEKNOLOJİ

2.1. Çeşit Islahı

Tohumluk üretim ve ticaretinin temelini bitki ıslahı araştırmaları teşkil eder. Bir bitki ıslah programının nihai hedefi çeşit geliştirmektir. Yeni, farklı ve agronomik karakterler bakımından daha üstün çeşitlerle sürekli olarak beslenip, desteklenmeyen bir tohumluk üretim faaliyetinin başarılı olması mümkün değildir. Tarih boyunca çiftçiler, daima üstün niteliklere sahip, yeni çeşitlerin arayışı içinde olmuşlardır. Günümüzde ise, bitkisel üretim giderek daha ticari ve rekabetçi bir hüviyete bürünmektedir. Bu bakımdan çiftçilerin verim, kalite ve stabilite özellikleri bakımından üstün çeşit beklentisi ve arayışı içinde olmaları kaçınılmazdır.

Diğer taraftan tohumluğu üreten firma, onu eken ve ürün yetiştiren çiftçinin talep ve baskıları doğrultusunda sık sık çeşit listesine ekleme ve çıkarmalar yapmak zorundadır. Zira üretim sürecinde söz konusu olan fiziksel, biyolojik, ekonomik ve teknik yeni durumlar ve tüketici taleplerinde meydana gelen değişimler çiftçiyi çeşit değiştirmeye zorlamaktadır. Buna paralel olarak,

böylesine değişken ve rekabetçi bir piyasada ayakta kalabilmek için tohumluk firmasının çiftçiye yeni çeşit alternatifleri sunması şart olmaktadır.

Tohumluk üretiminde gerek kendine döllenen, gerekse yabancı döllenen ebeveyn olarak kullanılacak elit tohumluğun daima elde bulunabilmesi için, çeşit muhafazasının iyi bir şekilde yapılması gereklidir. Tohumluk üretiminde çoğaltım kademeleri elitten sertifikalı tohumluğa doğru olduğu için, çeşit üretimde kaldığı sürece çeşit muhafazanın iyi bir şekilde yapılarak, tohumluktan belli miktar kaliteli saf ve temiz elit (ebeveyn) tohumluğun üretilmesi gereklidir.

Kendine döllenen bitkilerde çeşit muhafaza, çeşit elde edildikten sonra başlamalıdır ve mutlaka çeşidin ıslahçısı tarafından yapılmalıdır. Çeşidi en iyi tanıyan ıslahçısı çeşidi en iyi temsil eden parselinden 500-5000 arasında bitki yada başağı, teker teker kontrol ederek seçer ve ayrı ayrı hasat ve harman yaptıktan sonra tane kontrolünden geçirir. Homojen görünüşlü ve çeşide ait olan tohumlar ayrı ayrı muhafaza edilip, ertesi yıl ki muhafaza için ayrı ayrı sıralara ekilir. Çıkıştan sonra mecburiyet yoksa en az haftada bir kez sıralar kontrol edilir. Üniform (yeknesak) ve çeşidin özelliğini gösteren sıralar bırakılıp, diğerleri işaretleterek (imha edilmeden) üretim dışı bırakılır. Burada çok dikkatli olunmalıdır. En küçük farklılıktaki sıra üretim dışı bırakılmalıdır. Ekim sıklığı çeşidin üretimde tavsiye edildiği sıklıkta olmalı ve üretim dışı bırakılan sıraların işaretleterek yerinde bırakılması gereklidir. Sökülerek imha edildiği zaman diğer sıralar kenar tesiri ile farklılığa uğrayacaktır. Bakım ve diğer işlemler mecburiyet yoksa normal uygulamalar şeklinde olmalıdır.

Hasat dönemine gelindiği zaman, ertesi yıla çeşit muhafaza için 500-5000 arasında bitki yada başak seçilip ayrı ayrı hasat ve harman edilerek kontrol edilir. Bir sonraki yıl için çeşit muhafazasının tohumları hazırlanırken, diğer sıralar morfolojik olarak kontrol edilip, ayrı ayrı hasat harman edildikten sonra tohumları homojen görünüşlü ve çeşide ait oldukları belirlenenler karıştırlarak tüm kademeli tohumlukların kaynağını oluşturan elit tohumluk elde edilir.

Kontrollerde toleranslı olmamak gerekir. Çeşit muhafazada bir tohum karıştığı zaman normal seyreden bir tohumluk üretiminde, bu sertifikalı seviyede milyonla ifade edilen tane olacaktır.

Yabancı döllen bitkilerde anaç muhafazası saf hat halinde ise; kontrollü şartlarda döllenmesi sağlanarak, melez ise; kontrol altında döllenmesi yapılarak muhafaza edilir.

Yakın zamana kadar, Türkiye’de tarımı yapılan pek çok bitki türünde yeni çeşitlerin kaynağını, üniversite ve kamu araştırma kuruluşlarının ıslah faaliyetleri teşkil etmiştir. Ancak son 10-20 yıl içinde kurulan ve süratle gelişen çok sayıda özel tohumluk firmaları, üreticilerin yeni çeşit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bazı yurt dışı ticari kuruluşlara da başvurmak zorunda kalmıştır. Hali hazırda ülkede tarımı yapılan hibrit (melez) sebze, hibrit mısır, hibrit ayçiçeği, patates, şeker pancarı ve soya çeşitlerinin büyük çoğunluğu yurt dışındaki ıslahçı kuruluşlar tarafından geliştirilmiş olan çeşitlerdir.

2.2. Tohumluk Üretimi

I. Arazi

Türkiye coğrafyası sayısız tür, çeşit ve ekotip zenginliğini sağlayan iklim ve toprak özellikleri ile tohumluk üretimi yönünden geniş imkanlar sunmaktadır. Ancak, son yıllarda çeşit sayısının artış göstermesi ve küçük parçalardan ibaret çiftçi arazilerinin hibrit mısır – ayçiçeği gibi fazla izolasyon mesafesi gerektiren bitkilerde, bu ihtiyaca yeterince cevap verememesi sorununu oluşturmaktadır. Kendine dölenen bitkilerde izolasyon mesafesi önemli bir sorun yaratmamakla beraber, fiziki anlamda çeşit safiyetinin korunması açısından geniş arazilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan tohum üretiminde arazi bütünlüğü çok önemlidir.

II. Üretim

Türkiye’de tohumluk üretimi kamu ve özel sektör tarafından yapılmaktadır. Ancak ülke ihtiyacının önemli bir kısmı çiftçi şartlarında “mahsulden tohumluk ayırma” veya karşılıklı takas ile karşılanmaktadır.

Önceleri kamu sektörüne verilmiş bir görev olarak yürütülen tohumculuk hizmeti, ülkemizde 1980'li yıllardan sonra uygulanan hükümet politikaları ile, bünyesinde özel sektörün de yer aldığı rekabetçi bir hüviyet kazanmıştır. Yurt içinde yeteri kadar üretilmeyen yüksek verimli ve kaliteli çeşit tohumluklarının ithalatının kolaylaştırılması ve bunların ülke dahilinde üretilmesi için gerekli alt yapı, alet ekipman ve işletme girdilerine düşük faizli kredi imkanının sağlanması ile firma ve çeşit sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Bu gelişmelere karşın bazı çeşitlerde özel sektörün payı istenilen ölçülerde değildir. Özel tohumculuk firmalarının, başta melez (hibrit) çeşitler olmak üzere, daha yüksek kâr getiren ürün gruplarında faaliyet gösterdikleri izlenmektedir. Mahsul-tohumluk fiyat paritesinin düşük olduğu buğday, arpa gibi bitkilerde üretim hizmeti, ağırlıklı olarak kamu sektörünün sorumluluğu altında devam etmektedir.

Tohumluk 308 sayılı kanuna göre sertifikasyonla üretilir, hazırlanır, ilaçlanır ve paketlenir. Tohumluk Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkındaki Yönetmeliğe Göre Döl Kademeleri Tablo 3'te verilmektedir.

TABLO 3: TOHURLUK CİNSLERİNE GÖRE DÖL KADEMELERİ

TOHURLUGUN CINSİ	ORJİNAL	ANAÇ	SERTİFİKALI
Hububat			
Buğday, Arpa, Yulaf	2	2	2
Çavdar	2	2	1
Çeltik	2	2	2
Melez Mısır	-	-	1
Mercimek	2	2	1
Ayçiçeği	1	1	1
Pamuk	1	1	1
Şeker pancarı ve Yemlik Pancar	1	1	1
Patates	2	2	2
Tütün	1	1	1
Yer Fıstığı	1	1	1
Sebzeler*			
Kendine Döllenenler	2	2	2
Yabancı Döllenenler	1	1	1
Kısmen Yabancı Döllenenler	2	1	2
Sorgum	-	-	1
Fiğ	2	2	2

Kaynak: Tohumluk Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Talimat, Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, 1976.

* Kendine Döllenenler (Bezelye, Fasulye, Biber, Domates, Patlıcan, Bakla, Bamya)

* Yabancı Döllenenler (Ispanak, Sebze Pancarı, Karnabahar, Lahana, Turp, Hıyar, Karpuz, Havuç, Kabak,)

* Kısmen Yabancı Döllenenler (Baş salata, Marul, Soğan, Pırasa)

Ülke tohumluk ihtiyacının belirlenmesinde kendine döllen bitkilerde 5, yabancı dölenenlerde ise her yıl tohumluk değiştirilmesi prensibi esas alınmaktadır. Ancak, çeşit veya tohumluk yenilemesinin üretici tercihlerine göre belirli bölge veya çiftçi gruplarında yoğunluk kazanması nedeniyle, üretimde devamlılığı sağlayacak miktarda sertifikalı tohumluğun yeterli sirkülasyonu yapamadığını da dikkate almak gerekir. Diğer taraftan, bitki ıslahındaki hızlı gelişmeler yeni çeşitlerin üretime kazandırılmasını teşvik ederken, bazılarının da devre dışı kalmasına yol açmaktadır. Çeşit kullanımı bu gelişmeleri takip edebilecek bir seyir izlediği ölçüde tohumluk kullanım miktarına etkili olunabilecektir. Adaptasyon durumları belirlenmiş yeni çeşitlerin üretime kazandırılması, etkin bir yayım ve tanıtım faaliyeti gerektirmektedir. Özel sektör bu hizmeti büyük bir rekabet ortamı içerisinde yürütürken, kamu sektörü ise çiftçi talepleri üzerinde yeterince etkili olamamaktadır.

Yem bitkilerinde ihtisaslaşma gerektiren tohumluk üretimi, henüz ihtiyaç ölçüsünde bir gelişme göstermemiştir. Baklagil yem bitkilerinde tohumluk ihtiyacı, üretim parselinin bir kenarının tohumluk için tahsis edilmesi şeklinde bir uygulama ile, çiftçi tarafından yapılmaktadır. Yonca tohumu üretiminde faaliyet gösteren bazı firmalar da çiftçiden temin ettikleri mahsulü işlemek suretiyle, benzer bir uygulama yapmaktadır. Aynı tohumluğun uzun süreler kullanılması, üretimdeki çeşitlerin özelliklerinin bozulmasına sebep olmuştur. Bu nedenle en azından ebeveyn seleksiyonundan başlamak üzere tohumluk üretimine kademeli bir hüviyet kazandırılmalıdır.

Tohumculuğun önemli bir safhasını da tohum hazırlama faaliyetleri oluşturmaktadır. Her ürün grubu için farklı işlemler gerektiren bu faaliyet, tohumluk mahsulün sınıf ve döl kademelerine göre, karışıma meydan vermeden hasat edilmesi ve aynı disiplin içerisinde tohum işleme donanımlarına verilerek, yabancı madde, yabancı ot tohumları ve istenmeyen cins ve çeşitten arındırılmış tohumluk elde edilmesi ile bunların tasnif, ilaçlama, boyama, delinte etme, kurutma, paketleme ve depolama işlemlerinin bir kısmını yada tamamını kapsar. Tohumculuk yapan müesseselerde bu hizmet 308 sayılı kanun denetiminde yürütülür.

Çiftçinin ihtiyaç duyduğu temizlenmiş tohumluklar, tohumculuk faaliyetini yürüten kuruluşlar dışında, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu (T.Z.D.K.), Tarım İl Müdürlüklerine ait selektörler ile ticari amaçla faaliyet gösteren gezici selektörlerde hazırlanmaktadır.

Köy selektörleri tarım il müdürlüklerinin gözetimi altında buğday, arpa ve mercimek gibi mahsullerin temizlenmesinde hizmet vermektedir. Çeşit safiyetini muhafaza eden tohumluk mahsul kullanıldığı sürece, bu uygulama faydalıdır. Aksi takdirde, tohumluk vasfını kaybetmiş mahsulün temizlenerek üretime sokulması, kaliteli tohumluk kullanımı anlamında bir fayda getirmeyeceği gibi, sertifikalı tohumluk pazarı içinde önemli bir rekabet oluşturacaktır. Bu aşamada temizlemeye verilen mahsulün safiyet yönünden yeterince temiz olmasına önem verilmelidir. Tarım il müdürlükleri köy grubu ziraat teknisyenlerinin bu konuda programlı ve kontrollü bir görev yürütmeleri sağlanmalıdır.

Son yıllarda tohum hazırlama tekniklerinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Selektör tesislerine ilâve edilen gravite (ağırlık) tablaları ile mütecanis (birbirinin aynı olan) bir ekim ve çıkış için uygun fiziksel özelliklere sahip tohumluk elde edilmesi mümkün olabilmektedir. Pamuk tohumculuğunda, delintasyon (yabancı maddelerden ayırma işlemi) ünitelerinde hav ve lint'den ayrılmış (delinte edilmiş) tohumluklar, tasnif kolaylığı, toprak tavından daha kolay istifade edebilme, tohumluk üzerinde taşınan hastalık etmenlerine karşı yüzey sterilizasyonu (mikroplardan arındırma) yapılabilmesi, pönomatik (hava basıncı ile işleyen) mibzerle ekime uygunluğu ile seyreltme işçiliği ve tohum kullanımında tasarruf sağlaması gibi önemli üstünlüklere sahiptir. Köy selektör tesislerinin yeterli kapasiteye ulaştırılması ve yüksek teknolojinin uygulanmasına imkân verecek ölçüde geliştirilmesi yanında, tohumluk temizleme işlemlerinin kademeli bir hüviyet içinde yürütülmesi yönünde, bölge içi hizmet verecek tohumculukla ilgili teknik elemanlarının tefrik ve bilahare hizmet içi eğitimleri sağlanmalıdır.

III. Kontrol ve Sertifikasyon

Tohum üretiminin ilk basamağı olan çeşit islahından tohum tüketimine kadar bütün işlemler zamanında ve belli bir sistem içerisinde birbiri ile ilişkili olarak yürür. Bu mekanizma her ülkenin kendi şartlarında az çok değişiklik gösterse de, temelde aynıdır.

Dünyada çok yakın zamanlara kadar tohumluk üretim ve ticaretinde önemli bir gelişme olmamış ve üretilen tohumlukların kaliteleri düşük olmuştur. Sanayi devrimi ile teknolojiye ortaya çıkan gelişmelerin yol açtığı üretim ilişkilerine tarım kesimi de ayak uydurmak zorunda kalmış, tohumluğun pazar için üretimi, üretici ile tüketici arasında bazı kuralların konulmasını ve yeni bir sistemin geliştirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bir ülkede tohumculuk ile ilgili yasal düzenlemeler yapılması ve uygulanmasının temel amacı, çiftçinin hizmetine sunulan tohumluğun kaliteli olmasını sağlamaktır. Geleneksel tarım ve geçimlik çiftçiliğin hakim olduğu ortamlarda tohumluk kalitesi çok önemli olmayabilir ancak, pazara dönük üretimin ve tarımda teknoloji kullanımının giderek artması, tohumlukta kaliteyi sağlayacak yasal tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Bugün kısaca ISTA olarak bilinen Milletlerarası Tohumluk Kontrol Birliğinin bütün dünyada tarımın, özellikle Tohumluk Endüstrisinin gelişmesine katkısı olmuştur. Ülkemizde sertifikasyon işlemlerini gerçekleştiren ve tohumlukta sertifika veren kuruluşlar 308 sayılı Kanun ve bu Kanuna istinaden çıkarılan Yönetmelikler çerçevesinde görev yapmaktadır. Bu hizmetler Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü ile Antalya, Mersin, İzmir, Samsun, Çayırova Bölge Laboratuvarları tarafından yürütülmektedir.

Tohum sertifikasyonunun asıl amacı çiftçinin eline daha kaliteli ve verimli tohumluğun geçmesini sağlamaktır. Bu anlamda tohumluk sertifikasyonu belirli bir bitki çeşidine ait tohumların söz konusu çeşidin genetik özelliklerini tam olarak taşımasını sağlamak için başvuru işlem ve yöntemlerin bir bütünüdür.

Sertifikalı Tohumluk: Çeşidin kendisinden veya ebeveynlerinden elde edilen tohumların tarla ve laboratuvar muayeneleri sonucunda genetik, fiziksel

ve biyolojik değerlerinin tespit edilerek, sınıfı belirlenen ve Bakanlık tarafından kontrol edilen tohumluklardır.

308 Sayılı Kanun Hükümleri ve ona ilişkin hazırlanan yönetmeliklere göre görev yapan bu kuruluşlar, yaptıkları çalışmalar sonucu tohumlukları sınıf ve kademelere ayırmakta ve sertifikalandırmaktadır. Sertifikalı tohumluklar aşağıdaki sınıflara ve döl kademelerine ayrılmaktadır.

Tohumluk Sınıfı	Döl Kademesi (Yıl)
Elit Tohumluk	
Orijinal Tohumluk	1,2,3
Anaç Tohumluk	1
Sertifikalı Tohumluk	1,2,3,4

Yukarıda belirlenen sınıflar için kullanılan kurallar ISTA'nın koyduğu kurallara uygundur. Burada önemli olan husus, kuralları uygulamada üretici, dağıtıcı ve sertifikasyon kuruluşlarının gerekli hassasiyeti göstermeleridir.

Ülkemizde tohumluk ihtiyacını karşılamak için kademe sayıları artırılmış, bunun sonucunda çiftçinin eline safiyeti düşük tohumlar geçmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle de bitkisel üretimde verim ve kalite düşüklüğü görülmektedir. Tohumluk sertifikasyonunda yapılan tarla ve laboratuvar gözlemleri ile çeşidin genetik özelliklerinin devam edip etmediği gözlenmektedir. Bunun için sertifikasyonla ilgili bütün ülkelerde referans koleksiyonları oluşturulmuştur. Ülkemizde de bu yönde çalışmalar başlatılmasının son derece gerekli olduğu düşünülmektedir.

IV. Tohum Sağlığı ve Karantina

Tarımsal üretimde verim ve kalite kayıplarına, topraklara yeni hastalıkların bulaşmasına sebep olan, tohumla geçen hastalıklar büyük ekonomik zararlara neden olabilmektedir. Temiz bölgeye bulaşan bir patojen (hastalığa sebebiyet veren mikrop veya virüs), epidemi (salgın hastalık) başlatarak oraya yerleşirse, karantina tedbirlerini başlatmak uygun olmaktadır. Karantinanın büyük bir sahaya mı, yoksa küçük bir sahaya mı uygulanacağı, hastalığın artış ve yayılma hızı ile, enfeksiyonun önlenmesine ilişkin teknik ve maddi

imkanlara dayanır. Bir yerde geniş ölçüde yayılmış ve tutunmuş patojenler doğal olarak sadece karantina tedbirleri ile önlenemez.

Tarlada yetersiz bir bitki çıkışı veya ani tahripkar epidemilerle karşılaşmak yerine, başlangıçta tohumluğun hastalık yönünden analizi yapıp tedbirlerin alınması, ortaya çıkabilecek zararları önler ve azaltır.

Çok sık olmasa da ülkeler arası yayılma gösteren, bazen büyük ekonomik zararlara yol açan hastalıklar bilinmektedir. Bu anlamda karantina tedbirleri gerektiren iki çeşit hastalık etmeni vardır. Birincisi eseri miktarda bir bulaşmayı müteakip ani ve şiddetli yayılma gösterenler, ikincisi uygun önleyici, engelleyici tedbirlerle kontrol altına alınabilen ve bazı durumlarda tamamen önlenebilen ve yayılma hızları düşük olanlar.

Birinci gruba giren patojenler ile, bulaşık bir yerden bulaşık olmayan yerlere kesinlikle tohum nakli yapılmamalıdır. İkinci gruba dahil hastalık etmenlerinin bulunduğu yerlerden tohumluk ithaline, testlerin yapılması ve tedbirlerin alınması şartı ile izin verilebilir. Bu iki grup arasındaki ayırım, bir ülkenin karantina politikası belirlenirken temel unsur olarak ele alınmalıdır. Uluslararası Tohum Test Birliği, ISTA'nın konuya ilişkin listeleri tavsiye edilirse de, her ülkenin gerek yurt dışından tohumluk ithalinde, gerekse yurtiçinde tohumluk hareketlerinde uygulama ilkeleri ve bölgelerinin tespitinde, ülkenin kendi araştırmalarına dayalı çalışmaları yapması, önemli bitki hastalıklarını tanıması, kapsadığı yerleri tespit etmesi gereklidir. Diğer taraftan her ülke, kendi önemli ürünleri için tehlikeli addedilecek yabancı ülkelerdeki hastalıkların da listelerini tespit edip, hazırlamalıdır. Bu listelerin hazırlanmasındaki zorluk, gerçekten önemli olan patojenlerin seçimidir. Listelerin hazırlanmasında; hem çiftçileri ve ülkeyi yeni ve tehlikeli hastalıklara karşı koruma, hem de tohumluk ticaretini lüzumsuz müdahalelerden uzak tutmak gerekir. Tohumluk ithalatında bütün çabalar, bir ülkenin zarardan korunmak istediği patojenin tam olarak belirtilmesini ve tohumluğun bu patojenle enfekte (hastalık bulaştırılmadığına) edilmediğine dair bir sertifika ile belgelendirilmesini, tohumluk partisinin asıl kontrol edileceğine dair ihracatçı ülkenin bilgi sahibi olmasını temin amacına ve denetleme yöntemlerinin belirlenmesine yöneltilmelidir.

Tohumluk üretiminde, yeteri kadar tesirli olmayan ve çevreyi kirleten tohumluk ilaçlamaları yerine, hastalıklara dayanıklı çeşit ıslah etmenin ve üretmenin esas alınması gerekir. Endemik (bölgesel ve devamlı görülen) bitki hastalıklarımız ve bu hastalıkların önlemlerini belirleyecek güvenilir araştırmalar yapılması, Türkiye'nin tohumluk ticareti yaptığı ülkelerle teşhis tedavi, metot birliği ve analizcilerin eğitilmesi konularında işbirliği yapılmalıdır. Konu ile ilgili ülke politikasının belirlenmesi ve ilgili mevzuatın hazırlanıp uygulamaya konulması gereklidir.

2.3. Sözleşmeli Tohumluk Üretimleri

Kamu kuruluşları tarafından, bazı tohumlukların üretiminde, önder çiftçilerle işbirliği yapılarak "Sözleşmeli Tohumluk Üretimi" yapılmaktadır. Şartları sözleşmeli üretime uygun olan çiftçiler seçilerek, orijinal ve anaç sınıfında tohumluk verilmekte, çiftçi tarlasında üretimi gerçekleştirilen, tohumluk olabilecek mahsul, çiftçiden satın alınarak, manüplasyonu ve sertifikasyonu yapıldıktan sonra tekrar tohumluk olarak çiftçilere dağıtılmaktadır.

Çiftçilerle yapılan sözleşmeli üretimin amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Tohumluk açığını kapatmak.
- Yerli ve yabancı kaynaklardan sağlanan geliştirilmiş çeşitlerin, çiftçilere süratle ulaşmasını sağlamak.
- Girdi kullanımı ve tohumluk üretim teknolojilerini çiftçilere benimsetmek.
- Verim artışı sağlamak.

Sonuç olarak;

- Ülkemizde, her türlü tohumluğun yetişmesine müsait ekolojilerin bulunması,
 - Avrupa, ABD ve diğer birçok ülkelere nazaran ucuz ve kaliteli işçiliğin mevcut olması,
 - Tohumluk üretimi yapan kuruluşların, tohumluk ithalat ve ihracat yapabilecek kapasiteye sahip olmaları,
 - Yabancı sermaye ve teknoloji transferinin teşvik edilmesi,
- gibi hususlar, Türkiye'de tohumculuk faaliyetlerinin, dolayısıyla tohumluk sektörünün gelişmesi için sahip olunan, önemli artı değerlerdir. Türkiye'nin sahip olduğu bu avantajları iyi kullanması, sektörün gelişmesini sağlayarak

ülke bitkisel üretim kalite / verimini artıracak, dünya bitkisel üretim ve tohumluk pazarında ülkemize önemli bir yer açacaktır.

Tarımımızın ve tarıma dayalı sanayimizin gelişmesi, tohumculuğun çağdaş standartları yakalamasına ve tohumluk endüstrisinin gelişmesine bağlıdır. Bizim gibi tarım potansiyeli yüksek olan bir ülkenin, birim alana düşen verim miktar ve kalitesini yükselterek üretimini artırması, ihracata yönelerek elde edilecek döviz girdisi ile dış ödemeler dengesini sağlaması, ekonomik sorunların giderilmesinde çok önemli katkılar sağlayacağı açıktır.

3. YAYGINLAŞTIRMA-DAĞITIM VE PAZARLAMA

3.1. Yaygınlaştırma

Çiftçi tarafından yeni ürünler ekilmediği sürece, o çeşidin ıslahı ve tohumluğun üretimi için yapılan bütün çaba ve yatırımlar boşa gider. Yeni ürünlerin çiftçilerce benimsenmesi için etkili yayım ve tanıtım faaliyetlerine ihtiyaç vardır. Çiftçilerin yeni çeşitler konusunda aydınlatılması için muhtelif kuruluş veya grupların işbirliği içinde bulunması gereklidir. Bu gruplardan ilki, çeşit ıslah eden ve onu ülkenin belli başlı ekolojilerinde deneyen araştırmacılar grubudur. Diğeri, yerel üretim ortamlarını ve üreticileri yakından tanıyan yayımcılar, üçüncü grup ise, tohumluk üretim ve pazarlaması yapan kuruluşlardır. Yeni bir çeşidin çiftçiler tarafından tanınması ve benimsenmesinde bu üç grup çok etkili olmaktadır. Bununla beraber, özellikle araştırmacı kuruluşlar veya tohum şirketleri ile yayımcılar arasındaki iletişim ve iki yönlü bilgi alış-verişi son derece önemlidir.

Yeni çeşitlerin yerel çiftçilere tanıtılması için bu çeşitlerin yerel üretim ortamlarına iyi bir şekilde uyum sağlayıp sağlayamadıklarının bilinmesi gerekir. Türkiye gibi tarımsal ekolojisi bir hayli değişiklik ve çeşitlilik gösteren bir ülkede, yeni çeşitlerin adaptasyon alanlarının ve sınırlarının hızlı ve isabetli bir şekilde tespit edilmesi son derece önem taşımaktadır. Toprak verimliliği, su yetersizliği, hastalık ve zararlı baskısı, kuraklık, sıcaklık, kış zararı vb. çok değişik ve yöreye özgü olumsuz üretim faktörlerinin yeni çeşit üzerine yapacağı etkiyi görmek ve ölçmek için çok sayıda yerel deneme ve gözlemlere ihtiyaç vardır. Islahçı kuruluşların ve Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi

Müdürlüğünün bu hususta, personel ve lojistik yönden sorunları ve darboğazları olduğu vurgulanmaktadır.

Yerel yayım teşkilatları kendi üretim bölgeleri için, ıslahçı kuruluşların teknik desteği ile çiftçi şartlarında yapılacak çeşit verim ve adaptasyon denemeleri sonucunda belirledikleri potansiyel çeşitleri demonstrasyon (uygulamalı-izahlı gösterim) ve başka yollarla çiftçilere tanıtılmalıdır. Böylece, bir çeşidin ıslahı ile çiftçiye intikali aşamasında geçen süre en aza inecek, belirli bir çeşidin yurt sathında en ideal adaptasyon alanları ve tavsiye bölgeleri doğru ve kesin olarak belirlenip, yıllık tohumluk ihtiyaçları tespit edilirken çeşit ve miktar üzerinden daha doğru belirlemeler yapılabilecektir. Ayrıca, yeni bir çeşidin gerek yerel adaptasyon durumunun belirlenmesi, gerekse tohumluk talebi ihtiyacı ve temini konusunda yayımcı-araştırmacı, yayımcı-tohumluk üreticisi ve yayımcı-çiftçi ilişkileri artarak işlevsel bir temele dayanmış olacaktır. Bölgesel adaptasyon ve yayım çalışmalarının diğer tarla bitkilerini de içine alacak şekilde genişletilmesi, kamu ve özel ıslahçı kuruluşları içine alacak şekilde düzenlenmesi, mevcut olan yayım yetersizliğini ortadan kaldıracaktır.

Hangi çeşitlerin, hangi çiftçilere tavsiye edileceği belirlendikten sonra, bu konudaki yayım faaliyetlerinin etkisini artırmak için kaliteli tohumluk kullanımı özendirilmelidir. Bu amaç daha ziyade, belirli bir çeşidi konu almayan genel yayım faaliyetleri içinde düşünülmeli, değişik yaklaşımlar ve vasıtalarla yararlanarak çiftçilerin çeşit ve tohumlukla ilgili bilgileri artırılmalıdır. Bunun için tohumluğa ait çeşit ve fiziksel safiyet, çimlenme yüzdesi, yabancı ot tohumları miktarı, tohumluk kaynağı, tohum sağlığı, sertifikalı tohumluk, çeşit yenileme ve kendi yetiştirdiği üründen tohum ayırma gibi konularda sürekli ve sistematik yayım çalışmaları yapmak gereklidir.

3.2. Dağıtım ve Pazarlama

Ekolojik zenginliğin bir çok tür ve çeşitlerin yetiştirilmesine imkan sağladığı ülkemizde, her yıl yüzlerce çeşide ait tohumluk, değişik yollardan çiftçiye ulaştırılmaktadır. Çeşitlerde ihtiyaç duyulan tohumluğun temin edilmesi kadar,

stok birikimine meydan verilmeden, çiftçi istifadesine sunulması hususu ayrıca önem taşımaktadır.

Ülkemizde tohumluk üretim ve dağıtım sistemi belirli esaslara bağlanmıştır. 308 Sayılı Kanun çerçevesinde üretilen veya tedarik edilen tohumluklar, Bakanlık Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM) koordinatörlüğünde kamu ve özel sektör aracılığı ile çiftçilere dağıtılmaktadır. Özel sektör dağıtım hizmetlerini “bayilik sistemleri” ile gerçekleştirirken, kamu sektörü ise bu hizmeti Bakanlıkça görevlendirilen “dağıtıcı kuruluşlar” aracılığı ile yürütmektedir.

Geniş çiftçi kitlelerini ilgilendirmesi bakımından, buğday ve arpa tohumluğu dağıtımını daha kapsamlı bir şekilde ele alınmakta, TÜGEM tarafından tohumluk dağıtım esasları, tohumlukların üretim - dağıtım yerleri, çeşit miktarı ve önerildiği bölgeleri gösteren bilgiler bir kitapçık halinde ilgili kuruluşlara verilmektedir. Dağıtıcı kuruluş olarak; Tarım İl Müdürlükleri döner sermaye işletmeleri, Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarım Kredi Kooperatifleri, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu, Pankobirlik, Ziraat Odaları veya Bakanlık İl Müdürlükleri Koordinatörlüğünde diğer kuruluşlara görev verilmektedir. Dağıtıcı kuruluşlar Tarım İl Müdürlükleri ile koordineli olarak taleplerini, en yakın dağıtıcı kuruluşlara öngörülen süre içerisinde bildirerek, yapılan tahsisler ve talepler doğrultusunda çiftçiye intikal ettirirler. Dağıtıcı kuruluş primleri 2.sınıf ekmeçlik buğdayın %4'ünü geçmeyecek şekilde düzenlenmektedir.

Dağıtılan tohumluk miktarlarında program hedeflerine ulaşamadığı gibi, aksine azalma olduğu ve büyük miktarda stok bulunduğu görülmektedir. Çiftçi taleplerinin tohumluk fiyatlarına göre değişiklik göstermesi, ihtiyaç miktarının tespitinde, önceki yılın dağıtım miktarlarının esas alınması, tohumluk dağıtımından önce çiftçilerle yeterli irtibatın sağlanamaması, dağıtıcı kuruluşların Bakanlık İl Müdürlükleri ile gerekli koordinasyonu sağlayamamaları organizasyonda görülen önemli problemlerdir.

Dağıtıcı kuruluşlar, gerekli altyapıyı oluşturmadan sınırlı sayıda çiftçi ile üretici kuruluş arasında aracılık görevi yapmaktadır. Bazı çiftçilerimizin tohumluğunu hangi kanaldan temin edecekleri konusunda bilgi sahibi

olmamaları veya külfete girmek istememeleri, çiftçiye ulaşmayı temin edecek daha etkin yaklaşımları zorunlu kılmaktadır.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin bu konuda daha başarılı hizmetler verdiği görülmektedir. Kooperatiflere bağlı alt birimlerin girdi temini ve pazarlama bazında çiftçi ile daha etkin ve sürekli temas içinde olmaları bu konuda önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Tohumculukta çeşit ıslahından başlamak üzere muhtelif safhalarda Devletin düzenleyici rolünün olması kaçınılmaz olmakla beraber, uygulamanın çiftçilerin kendi kuracakları organizasyonlar içerisinde yürütülmesi ve özel sektörün daha aktif bir rol üstlenmesi faydalı olacaktır. Özel sektör için kâr önemli olduğundan, tohumculuk faaliyetlerini pazar talepleri doğrultusunda disipline edip, etkin yayım ve tanıtım hizmetleri ile daha geniş çiftçi kitlelerine ulaşabilecektir. Firmaların bölge temsilcilikleri, teknik elemanlar ve bayilikler aracılığı ile modern teknolojinin sunduğu her türlü eğitim ve iletişim/yayım araçlarından yararlanarak bu konuda başarılı hizmetler verebileceği düşünülmektedir.

Vasıflı tohumluk kullanımının yaygınlaştırılmasında bayilik sisteminin önemli katkıları olmakla beraber, pazarlamada sürekliliğin sağlanması bakımından bayiliklerin etkili biçimde denetlenmeleri gerekmektedir. Tohumlukları perakende olarak satacakların uyacakları esaslar 3 Temmuz 1988 tarih ve 19861 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelikle düzenlenmiştir. Paketleme tarihi eski, çimlenme değerleri bakımından öngörülen sınırların altına düşmüş tohumlukların yeniden paketlenip veya açıkta satılması gibi yasaya aykırı yapılan satışlar için uygulanacak cezai müeyyidelerin, günün koşullarına uygun caydırıcı mahiyette olması ve denetimlerin yeterli sıklıkta yapılması sektör için çok önemlidir.

Tablo 4'de çeşitli yıllarda Türkiye tohumluk dağıtım miktarları verilmektedir.

TABLO 4 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHURLUK DAĞITIM MİKTARLARI

TÜRLER	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Buğday*	35.361	112.09 4	185.87 7	161.81 2	164.28 0	96.938	116.235	132.127	81.106	84.763	91.630	91.571	168.630	166.228
Arpa*	9.064	22.236	44.361	27.719	47.268	11.343	8.477	16.925	7.560	16.916	13.176	15.687	19.820	20.579
Mısır	297	954	1.323	3.454	3.033	3.451	4.077	4.848	6.515	3.897	2.921	5.447	6.327	7.773
Çeltik	165	485	1.080	786	1.810	194	159	305	345	470	349	326	188	663
Nohut	0	0	261	107	168	227	186	194	58	46	74	489	377	53
Mercimek	0	0	497	307	626	216	32	30	311	250	0	173	0	0
Kuru Fasulye	0	6	0	0	0	30	47	19	16	30	18	8	16	22
Soya	0	2.080	2.182	5.302	4.644	4.670	2.211	2.761	1.816	1.734	1.146	812	821	1.000
Yerfıstığı	0	0	21	12	85	7,9	80	158	155	33	56	144,8	0,1	0,3
Susam	0	0	0	22	13	10	16,7	20	11	2	2,6	2,3	0,5	0,9
A.çiçeği Hibrit	0	0	121	1.623	2.905	2.247	1.665	1.845	1.751	1.860	1.720	1.782	1.689	1.987
A.çiçeği Vin.	1.500	2.445	4.140	1.825	1.302	977	162	242	188	170	370	205	155	116
Patates	2.000	672	2.826	50.393	39.122	7.950	14.178	9.476	10.287	10.939	15.168	23.843	35.160	39.766
Kanola	0	0	0	0	55	3,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Pamuk	31.779	30.386	27.603	26.995	29.322	26.063	28.649	28.910	28.396	28.641	28.975	25.618	20.333	21.588
Sebze**	155	179	431	459	943	773	965	940	975	1.256	1.500	1.627	2.237	1.391
Yonca	155	316	673	350	413	486	416	718	555	535	313	319	208	544
Korunga	310	417	818	286	1.181	500	512	527	575	308	90	374	548	788
Fiğ	1.175	1.060	519	306	451	247	535	512	511	786	485	537	1.132	1.255
Sudanotu	0	0	0	35	67	17	42	65	86	70	87	10	12	31
Sorgum	0	0	0	0	26	55	87	121	208	144	1	62	13	82
Yemlik Pancar	0	0	0	20	35	12	18	38	46	55	66	36	42	30
TOPLAM	81.961	173.33 0	272.73 3	281.81 3	297.74 9	156.417, 4	178.749, 7	200.781	141.47 1	152.90 5	158.147, 6	169.073, 1	257.908, 6	263.897, 2

Kaynak: TİGEM

*Buğday, arpa tohumluğunda TİGEM dağıtımlarına kendi ekilişleri için kullanılan 23.526 ton buğday, 2.279 ton arpa tohumluğu ilave edilmiştir.

**Sebze ihraç miktarı dağıtım rakamlarının içine dahil edilmiştir.

4. DÜNYADA TOHURLUK ÜRETİMİ

Dünya tohumculuğunda üretim ve miktar olarak en önemli yeri, Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada gibi araştırma çalışmalarına önem veren, tohumluk faaliyetleri ile ilgili mevzuatlarını günün teknik ve diğer ihtiyaçlarına göre düzenlemiş olan ülkeler almaktadır. Bu ülkeler genetik mühendisliğinin ve yüksek teknolojilerin çeşit geliştirmede kullanımıyla daha mükemmel çeşitlerin geliştirilmesi, üstün genotiplerin üretime arzında öne geçmişlerdir. Çeşit ıslahı, çeşitlerin kalite kontrolünün yapılması, tohumluk üretimleri ve çiftçiye dağıtımları dünyanın gelişmiş ve geri kalmış bölgelerinde farklılıklar göstermektedir.

Uluslararası Tohumluk Ticaretinin oluşturulması, yeni bitki çeşitlerinin korunması, sertifikasyon sistemi gibi konularda faaliyet gösteren çok sayıda uluslararası kuruluş vardır. Bu kuruluşların isimleri ve fonksiyonları kısaca şöyledir;

FIS (International Du Commerce Des Semences): Uluslararası Tohumluk Ticaret Birliği 1924 yılında kurulmuş ve halen 54 ülke üyesidir. Bu kuruluşun görevleri, kuruluş ile hükümetler arası ve hükümet dışı organizasyonlar arasındaki ilişkileri düzenlemek, uluslar arası tohum ticareti ve tohum satışlarının kolaylıkla yapılmasına yardımcı olmak, üye ülkelere tavsiyelerde bulunmak ve rehberlik yapmaktır.

ISTA (International Seed Testing Association): Uluslararası Tohum Kontrol Birliği 1924 yılında tohum analizi, çeşit safiyeti ve değerlendirme konularında üniformite (tekdüzelik) ve metod birliği sağlamak için kurulmuştur. ISTA Uluslararası tohumluk ticaretinde, tohum hareketlerinde, üretim, paketlenme, dağıtım ve kullanım faaliyetlerinde de etkilidir.

UPOV (International Union For The Protection of New Varieties of Plants): Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunması Birliği 1961 yılında kurulmuştur. UPOV üye ülkeler arasında çeşit deneme tescili ile ilgili uluslararası ilişkiler için örnek bir mutabakat anlaşması ortaya koymuş, çeşit koruma ve bununla ilgili yöntemler geliştirmiştir. UPOV'un önemli

görevlerinden birincisi; tarla bitkileri, sebze ve orman ağaçları konusunda yapılan bitki ıslahı ve çeşit çalışmalarını desteklemek, ikincisi ise; üye ülkelerde yeni bitki çeşitlerinin korunması konusunda prensipleri tanımlamaktır.

OECD (OECD Schemes for Certification): Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, sertifikasyon için kendi programını ortaya koymuştur. Bu amaçla 1958'de Çayır Mer'a ve Yem Bitkileri Sertifikasyon sistemi, daha sonraki yıllarda çeltik dahil olmak üzere hububat, mısır, yağlı tohumlar, şeker pancarı, sebze tohumları ve orman ağaçlarının soy çoğaltışında kullanılan materyallerini sertifikasyon sistemine dahil etmiştir. 34 ülke bu faaliyetlerde yer almaktadır.

Dünyada tüketilen yıllık tohumluğun toplam değerinin 50 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktarın yaklaşık 30 milyar doları doğrudan ticarete konu olurken, yaklaşık 20 milyar doları ise ticarete konu olmayan (çiftlik içi tohumluk üretim ve kullanımına) tekabül etmektedir.

Dünyada tohumluk ticaretinde önemli 16 ülkenin iç ticari pazar değeri 21.020 milyar dolar ile toplam değerinin %42'sini oluşturmaktadır. Dünyada iç piyasada tohumluk ticaret hacmi 1 milyar doların üzerinde olan sadece 7 ülke vardır.

Dünyada ıslah edilmiş çeşit, tohum kalite kontrolü, tohumluk üretimi ve dağıtımları Tablo 5'te verilmektedir. Tablo 5'ten de görüldüğü gibi, Avrupa kıtasında bulunan 13 ülkede tohum kalite kontrolü; bütün ürünlerde %100, tohumluk üretim ve dağıtımı; sebze ve çayır-mera-yem bitkilerinde %100 endüstriyel bitkilerde %85, gıda bitkilerinde %90 oranındadır. Afrika kıtasında bulunan 27 ülkede ıslah edilmiş çeşit kullanımı, tohum kalite kontrolü ve tohumluk üretim oranları en düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Güney Amerika ülkeleri, Avrupa kıtası ülkelerinin ardından ikinci sırayı almaktadırlar.

Dünya tarımında önemli bir yere sahip olan Almanya, Fransa, Kanada ve İspanya'da ekili alanların tamamında ıslah edilmiş çeşitler kullanılmaktadır. Bazı ülkelerde, çeşitli ürünlere ait ekiliş alanı ve ıslah edilmiş çeşit kullanma yüzdeleri Tablo 6'da verilmektedir.

TABLO 5: DÜNYA'DA ISLAH EDİLMİŞ ÇEŞİT, TOHUM KALİTE KONTROLÜ, TOHURLUK ÜRETİM VE DAĞITIM YÜZDELERİ (KITALAR İTİBARIYLA)

ÜRÜN GRUPLARI	BÖLGELER	ÜLKE SAYILARI	ISLAH EDİLMİŞ ÇEŞİT (%)	TOHUM KALİTE KONTROLÜ (%)	TOHUM ÜRETİM VE DAĞITIMI (%)
Gıda	Afrika	27	24	25	34
	Asya	20	50	45	40
	Kuzey ve Orta Amerika	12	64	48	49
	Güney Amerika	10	90	70	90
	Avrupa	13	85	100	90
Endüstriyel	Afrika	27	10	18	15
	Asya	20	35	20	30
	Kuzey ve Orta Amerika	12	36	28	40
	Güney Amerika	10	60	50	90
	Avrupa	13	93	100	85
Sebze	Afrika	27	7	5	12
	Asya	20	25	30	35
	Kuzey ve Orta Amerika	12	18	22	21
	Güney Amerika	10	50	50	70
	Avrupa	13	70	100	100
Çayır Mera Yem Bitkileri	Afrika	27	2	4	6
	Asya	20	15	15	25
	Kuzey ve Orta Amerika	12	15	21	15
	Güney Amerika	10	36	34	24
	Avrupa	13	93	100	100

Kaynak: 1989-1990 (FAO) Seed Review

TABLO 6 : BAZI ÜLKELERDE MUHTELİF ÜRÜNLERE AİT EKİLİŞ ALANI VE ISLAH EDİLMİŞ ÇEŞİT KULLANMA ORANLARI

ÜRÜN	TÜRKİYE		KANADA		İSPANYA		ALMANYA		FRANSA		MACARİSTAN		YUNANİSTAN	
	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%
Buğday	9351	75	13608	100	2306	100	1680	100	5143	100	1242	94	1030	95
Arpa	3440	25	4658	100	4256	100	1699	100	1769	100	283	93	200	90
Çeltik	66	13	-	-	227	100	-	-	19	100	10	100	16	100
Mısır	510	22	1254	100	526	100	1120	100	3307	100	1085	100	180	100
Soya	75	80	539	100	-	-	-	-	117	100	53	90	7.8	100
Ayçiçeği	770	100	-	-	976	100	-	-	1140	100	320	100	19	100
Patates	187	10	-	-	-	-	214	100	153	100	-	-	42	80
Pamuk	723	83	-	-	69	100	-	-	-	-	-	-	268	100
Ş.Pancarı	353	100	-	-	175	100	410	100	475	100	120	100	44285	100
Sebze	610	10	-	-	654	96	-	-	-	-	-	-	95191	76

Kaynak: 1989-90 FAO Seed Review

Alan: Toplam Ekili Alan (1000 Ha)

(%) : Ekim Alanlarında Kullanılan Geliştirilmiş Çeşit/Sertifikalı Tohum Yüzdesi.

Dünyada üretilen tohumluğun yaklaşık olarak 2.9 milyar dolarlık kısmı uluslararası ticarete konu olmaktadır. Bunun 1.9 milyar dolarını tarla bitkileri, 1 milyar dolarını ise sebze ve süs bitkileri oluşturmaktadır. Tohumluk üretiminde, parasal değer olarak en önemli ürünler sebze, çilek, yem bitkileri ve şeker pancarıdır. Mısır ve patates tohumluğu ülkeler arası, hububat ve büyük baklagil tohumları ülkesel üretimler için önemlidir. Tarla bitkilerine ait farklı cins veya ürün gruplarına ait ihracat değerleri (1996 yılı) Tablo 7’de verilmektedir.

TABLO 7: BAZI BİTKİ GRUPLARINDA DÜNYA TOHUM İHRACAT DEĞERLERİ

ÜRÜN	DEĞER (Milyon \$)
Mısır	400
Çayır Mera Yem Bitkileri	350
Patates	340
Şekerpancarı	260
Buğday	70
Diğer Tarla Bitkileri Tohumları	480
Sebze ve Çiçek Tohumları (küçük)	750
Sebze Baklagil Tohumları (büyük)	250

Kaynak: Türk Ziraat Mühendisleri Birliği, Tohumculuk, 1997

5. TÜRKİYE’DE TOHURLUK ÜRETİMİ

Türkiye’de bitkisel üretimin artırılmasında Devletin ana politikası, genetik potansiyeli yüksek, kaliteli tohumlukların yurt içi üretimlerle karşılanması, çiftçiler tarafından yaygın bir şekilde kullanımının sağlanması yönündedir. Ancak, çeşit koruma ve bitki ıslahçı hakları ile ilgili mevzuatın yetersiz olması, çeşit güvenliğinin sağlanamaması araştırma, çeşit geliştirme çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çeşit ıslahı konularında kaynak ayrılması, çeşit ıslahına önem verilmesi günümüzde zorunlu bir hal almıştır.

Hızla gelişen bir teknolojiye sahip olan tohumluk sektöründe dünyada hakim olan büyük şirketler 1985 yıllarından sonra Türkiye’ye gelmiş, yerli üretim şirketleri ile ortaklık kurmuşlardır. Özel şirketler sebze-meyve tohumluk üretiminde/satışlarında (ithalat/ihracat) yoğunlaşmış durumdadır. Hububat ürünlerinde tohumluk üretim/satışları ağırlıklı olarak kamu sektöründe

yapılmaktadır. Bu durum mevzuatta bulunan kısıtlar ile hububatta kâr payının daha az oluşu ile açıklanabilir.

Ülkenin tohumluk ihtiyacı kamu kuruluşlarının yanında özel sektörde karşılanmaktadır. Bugün ülkemizde kamu işletmelerinin yanı sıra 90 tane özel kuruluş çeşitli tohumlukların üretim, tedarik ve dağıtımında faaliyetlerini sürdürmektedir. Tablo 8’de çeşitli yıllara ait Türkiye tohumluk üretim miktarları verilmektedir.

TABLO 8 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHUMLUK ÜRETİMİ (TON)

TÜRLER	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Buğday	49.042	173.000	188.464	230.345	286.139	131.753	125.058	150.678	113.944	99.653	111.710	110.243	172.295	163.592
Arpa	12.932	27.674	47.011	39.770	59.572	15.747	10.768	16.406	11.508	18.331	15.290	18.029	20.878	21.126
Çeltik	373	1.369	680	349	144	41	86	300	527	558	101	186	676	1.080
Nohut	0	430	223	118	235	200	206	158	84	108	518	397	222	206
Mercimek	0	444	116	356	2.168	100	100	1.878	20	50	173	0	0	0
Kuru Fasulye	8	0	0	0	10	55	38	24	45	19	32	19	20	110
Mısır Hibrit	860	1.684	1.273	3.647	1.756	4.665	8.060	7.376	6.532	7.639	5.373	7.107	8.310	11.215
A.çiçeği Hibrit	0	0	5	635	1.887	2.657	2.634	3.509	2.919	2.983	3.062	3.821	3.927	4.143
A.çiçeği Vinimik	2.500	3.821	5.000	1.893	826	1.044	245	193	170	370	197	942	161	200
Soya	0	610	650	3.165	3.031	3.843	4.537	3.819	1.862	1.638	1.376	1.857	1.381	1.050
Yerfıstığı	0	0	13	121	13	113	220	186	33,2	82	0,8	0,21	0,3	0,1
Susam	0	0	22	14	24	16,7	20	18,3	17	17	8,3	0,5	0,9	0,6
Patates	2.000	672	1.160	41.230	35.317	5.069	8.340	7.193	13.401	9.050	15.312	26.110	24.686	32.864
Kanola	0	0	0	0	55	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pamuk	32.000	35.724	29.169	28.113	27.283	31.710	27.578	28.997	31.523	31.983	26.809	23.238	21.712	20.559
Sebze	191	272	406	448	726	635	640	750	940	1.023	1.252	1.910	1.022	1.083
Yonca	144	140	234	180	632	535	685	391	372	305	371	314	398	627
Korunga	1.554	830	372	275	1.451	535	156	272	211	71	559	402	28	471
Fiğ	5.200	1.008	519	1.000	554	476	607	929	716	443	442	1.192	630	1.658
Sudanotu	0	0	0	0	96	77	28	59	37	24	51	12	7	53
Sudanotu-Sorgum	0	0	0	0	33	248	68	363	44	52	1	19	58	155
Yemlik Pancar	0	0	0	0	56	11	57	32	47	55	36	36	41	29
Repko	0	0	0	0	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	106.804	139.198	275.317	351.659	422.039	199.530,7	190.131	223.531,3	184.952,2	174.454	182.674,1	195.834,7	256.343	260.221,7

Kaynak : TİGEM

Yıllar itibariyle Türkiye tohumluk üretimi incelendiğinde, 1980 yılında toplam 106.804 ton olan tohumluk üretim miktarı 1998 yılında %143.64 oranında artışla 260.221,7 tona ulaşmıştır. 1998 yılı itibariyle toplam tohumluk üretimi içerisinde özel sektörün payı 53.034 ton ile %20.4'dür. Özel sektörün üretimi, tahıl dışında kalan ürünlerde ağırlık kazanmaktadır. Hibrit mısır, hibrit ayçiçeği, patates ve sebze tohumunda ülke üretiminin tamamına yakın miktarı özel sektör tarafından üretilmektedir.

6. TÜRKİYE TOHURLUK TİCARETİ

Türkiye'de en fazla ticareti yapılan buğday, arpa, şeker pancarı, patates, pamuk, hibrit ayçiçeği, hibrit mısır, soya ve hibrit sebzeler gibi bitki türlerine ait tohumlardır. Bu ürünler ihracat-ithalat ve iç pazarda önemli paya sahiptirler.

6.1. İhracat

Türkiye'nin 1983 – 1998 yılları itibariyle (seçilmiş ürünlerde) tohumluk ihracatı incelendiğinde, 1983 yılında 105 ton olan tohumluk ihracatı 1997 yılında 12.587 ton, 1998 yılında 98.619 ton olduğu görülmektedir. 1989 yılında 1.043 ton olan ihracat 1990 yılında %532 oranında bir artışla 6.594 tona ulaşmıştır. 1990 yılına göre tohumluk ihracatımız 1997 yılında %90,8 oranında artarak 12.587 ton olarak gerçekleşmiştir. 1986, 1987, 1990 ve 1995 yıllarında Türkiye'nin tohumluk ihracatında buğday en fazla ihraç edilen ürün olmuştur. 1998 yılı tohumluk ihracatımız, 1997 yılına göre yaklaşık 8 kat artarak 98.619 ton olarak gerçekleşmiştir.

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığınca yayınlanan "İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin 96/31 Sayılı İhracat Tebliği" gereğince tohumluk ihraç müsaadeleri Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü ve Bakanlık İl Müdürlüklerince verilmektedir. 5 Şubat 1998 tarih 23249 sayılı (İhracat 98/1) Tebliğin meyve fidanları ile ilgili 13. Maddesi ile zeytin, incir, antepfıstığı ve asma (sultani çekirdeksiz) fidanlarının ihracı yasaktır. Tablo 11'de 1996-1998 yılları ürün bazında tohumluk ihracatımız verilmektedir.

TABLO 9 : 1996-1998 YILLARI ÜRÜN BAZINDA İHRACATIMIZ

ÜRÜN	1996		1997		1998	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Patates	468.494	145.012	167.807	37.737	44.079	5.232
Mısır	3.496.991	5.339.932	3.706.999	3.732.659	3.095.146	4.391.839
Baklagil	341.765	277.970	10.575.196	5.459.689	216.920	151.263
Buğday	1.516.950	445.146	4.819.049	1.542.497	568.387	83.000
Arpa	560	426	1.350	801	771.010	462.615
Pirinç	14.701	28.982	3.000	2.562	1.992	1.557
Soya	315.492	832	79.024	50.077	172.208	103.724
Rep-Kolza	600	1.855	65	388	-	-
Ayçiçeği	1.055.044	3.177.434	1.913.723	7.327.060	2.201.295	7.932.117
Pamuk	-	-	94.380	88.820	143.400	83.218
Şeker Pancarı	105.566	142.610	225.254	239.896	258.060	283.134
Yonca	1.750	9.700	600	2.743	45.391	165.372
Fiğ	11.017.383	3.382.633	14.063.591	3.136.402	14.062.941	3.341.441
Kabak	131.762	165.051	53.376	124.634	62.500	153.494
Domates	37.563	456.688	32.953	405.698	23.236	517.698
Hıyar	-	-	-	-	368	92.017
Soğan	-	-	-	-	264	3.960
Havuç	-	-	-	-	476	7.440
Maydanoz	-	-	-	-	1.758	19.881
Diğer Sebze	70.206	900.235	30.020	437.070	9.248	179.190
Toplam	18.574.827	14.474.506	35.766.387	22.588.733	21.678.679	17.978.192

Kaynak: İGEME

1996-1998 yılları itibariyle seçilmiş ürünlerde Türkiye tohumluk ihracatı incelendiğinde; 1997 yılında toplam 35.766 ton ile en fazla ihracat rakamına ulaşıldığı görülmektedir. Diğer iki yıla oranla 1997 yılında görülen bu artış, baklagil ve buğday ihracatındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Bazı sebze türlerinde (hıyar, soğan, havuç, maydanoz) 1996 ve 1997 yıllarında hiç ihracat yapılmamışken, 1998 yılında, anılan ürünlerde 123.298 \$ karşılığı ihracat gerçekleştirilmiştir.

Tablo 9'de gösterilen ürünler itibariyle, 1996 yılında toplam 18.574 ton olan tohumluk ihracatı karşılığında 14 milyon \$, 1997 yılında 35.766 ton karşılığında 22.5 milyon \$, 1998 yılında ise 21.678 ton tohumluk ihracatı karşılığında 17.9 milyon \$ elde edilmiştir.

Tablo 10'de 1996-1998 yılları ülkelere göre tohumluk ihracatımız verilmektedir.

TABLO 10 : 1996-1998 YILLARI ÜLKELERE GÖRE TOHUMLUK İHRACATIMIZ

ÜLKE	1996		1997		1998	
	Miktar(Kg)	Değer\$	Miktar(Kg)	Değer\$	Miktar(Kg)	Değer\$
ABD	283.564	567.614	48.109	300.456	168.609	787.027
Almanya	421.414	480.568	924.138	1.059.043	1.237.967	1.538.744
Arjantin	-	-	16.640	61.900	-	-
Arnavutluk	11.500	14.030	-	-	9.000	10.260
Avustralya	2.000	2.677	-	-	-	-
Avusturya	5.426	5.075	115.246	147.661	340.915	1.275.268
Azerbeycan	440.624	40.227	4.127	3.892	20.037	20.316
Belçika-Lüksemburg	277.919	82.273	990.033	248.819	813.580	226.345
Birleşik Arap Emirliği	-	-	74.272	57.778	1.658	18.750
Bosna-Hersek	198	297	2.500	6.785	75	233
Brezilya	3.900	62.010	-	-	-	-
Bulgaristan	16.263	26.200	119.664	93.762	231.007	897.085
Cezayir	84.000	85.470	1.225.400	871.960	-	-
Çek Cumhuriyeti	79.800	43.933	-	-	-	-
Danimarka	2.125	1.815	448	4.485	1.655	1.276
Etiyopya	-	-	9.000	43.488	-	-
Fransa	1.965.109	4.201.783	1.378.388	3.396.280	1.618.885	3.353.561
Gürcistan	354.000	163.036	18.000	720	37.695	4.650
Hindistan	-	-	1.975.760	562.500	-	-
Hollanda	69.086	488.870	222.940	154.976	233.010	459.451
İngiltere	23.970	20.591	277.627	65.584	106.326	28.928
İrak	256.709	63.460	-	-	100.000	636.000
İran	147.000	456.000	103.250	13.046	1.971	40.682
İrlanda	1.020	1.705	-	-	-	-
İspanya	611.627	663.839	7.228.047	3.252.904	3.875.868	1.339.075
İsrail	42.353	24.444	193.500	63.855	520.000	62.446
İsveç	6.540	3.657	5.000	2.990	-	-
İsviçre	5.355	5.340	24.344	36.016	1.923	6.135
İtalya	11.351.238	5.588.169	7.399.227	2.854.815	10.284.510	3.616.185
Japonya	7.685	250.481	41.567	340.516	25.682	169.228
K.Kıbrıs T.C.	1.536.266	454.310	5.561.215	1.739.663	1.088.264	583.419
Katar	-	-	12.000	4.080	-	-
Kazakistan	1.850	2.158	430	226	10.829	3.834
Kırgızistan	-	-	1.030	496	-	-
Kuveyt	-	-	49.986	21.813	-	-
Libya	660	217	15.560	12.563	400	320
Lübnan	21.965	5.940	183.055	68.404	31.980	8.320
Macaristan	80.421	41.965	6.119	44.739	1.869	52.153
Makedonya	-	-	16.970	6.841	600	436
Malezya	-	-	21.500	8.760	-	-
Meksika	78.000	90.298	-	-	-	-
Mısır	-	-	200.000	68.000	-	-
Norveç	350	852	864	653	2.000	2.393
Özbekistan	1.060	1.408	642	564	2.904	11.634
Pakistan	653	797	46.351	173.064	58.600	205.393
Panama	141	251	-	-	-	-
Polonya	-	-	-	-	122	452
Portekiz	41.916	12.600	199.680	47.402	186.669	47.112
Romanya	-	-	125.000	587.652	223.270	572.708
Rusya Federasyonu	143.094	314.873	88.768	200.479	68.739	34.967
Slovak Cumhuriyeti	-	-	2.600	6.500	-	-
Suudi Arabistan	38.000	11.900	1.008.047	406.485	-	-
Şili	2.778	10.169	-	-	-	-
Tacikistan	-	-	74.000	35.150	-	-
Tunus	-	-	42.914	25.800	-	-
Türkmenistan	22.716	11.477	10.706	7.753	6.601	9.204
Ukrayna	58.151	76.618	42.220	151.467	130.000	364.000
Ürdün	44.510	25.410	2.875.521	3.059.865	170.800	602.504
Yunanistan	30.600	39.333	110.206	96.286	6.000	24.000
İst.AHL.Serbest Böl.	-	-	720	448	6	3
Antalya Serbest Böl.	1.271	30.376	500	1.320	-	-
Mersin Serbest Böl.	-	-	38.456	20.361	18.653	11.875
Kesinleşmemiş Ülke	-	-	2.634.900	2.147.668	150.000	951.000
TOPLAM	18.574.827	14.474.506	35.766.387	22.588.733	21.678.679	17.978.192

Kaynak: İGEME

Ülkelere göre ihracat miktarı açısından Tablo 10 incelendiğinde, 1996 yılında 11.351 ton ile İtalya 1.sırada, 1.965 ton ile Fransa 2. sırada, 1.536 ton ile Kuzey Kıbrıs T.C. 3.sırada yer alırken, 141 kg. ile Panama en son sırada yer almaktadır. Aynı yıl, tohumluk ihracatı karşılığı alınan döviz miktarına göre bir sıralama yapıldığında, 5.5 milyon \$ ile İtalya 1. sırada, 4.2 milyon \$ ile Fransa 2. sırada, 0.6 milyon \$ ile İspanya 3. sırada yer almakta, 217 \$ ile Libya son sırada bulunmaktadır.

1997 yılı tohumluk ihracat miktarı sıralamasında 7.399 ton ile İtalya 1.sırada, 7.228 ton ile İspanya 2.sırada, 5.561 ton ile Kuzey Kıbrıs T.C. 3.sırada, Kazakistan 430 kg ile en son sırada yer almaktadır. Döviz miktarı açısından incelendiğinde, 3.3 milyon \$ ile Fransa'nın 1.sırada, 3.2 milyon \$ ile İspanya'nın 2.sırada, 3 milyon \$ ile Ürdün'ün 3.sırada, 226 \$ ile Kazakistan'ın en son da yer aldığı görülmektedir.

1998 yılı tohumluk ihracatımız içinde 10.284 ton ile İtalya yine 1.sırada yer alırken, 3.875 ton ile İspanya 2.sırada, 1.237 ton ile Almanya 3.sırada, 75 kg ile Bosna-Hersek en son sırada bulunmakta, döviz miktarı açısından İtalya 3.6 milyon \$ ile birinci olurken, Fransa 3.3 milyon \$ ile ikinci, Almanya 1.5 milyon \$ ile üçüncü sırada, 233 \$ ile Bosna-Hersek en son sırada bulunmaktadır.

6.2. İthalat

Her yıl Resmi Gazetede yayımlanmakta olan "İthal Mallarının Kalite ve Sağlık Yönünden Kontrolüne İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon"nda hangi bitki cins ve türlerine ait tohumluklara ithal izni verileceği Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyonları ile birlikte belirtilmektedir. 1999 yılı için, 7 Şubat 1999 tarih ve 23604 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan (99/5) sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği'ne göre, Tebliğ eki listelerde yer alan maddelerin fiili ithal sırasında insan sağlığı ve güvenliği, hayvan ve bitki hayatı ve sağlığı yönünden uygunluğu, Kontrol Belgesi ile belgelenir. Bu belge Tarım ve Köyişleri Bakanlığı veya Bakanlıkça yetki verilen taşra teşkilatı tarafından verilir. Kontrol Belgesinde olabilecek değişiklikler, ancak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yapılabilir. Bu tebliğde yer alan hususlarla ilgili uygulamaya yönelik önlemleri almaya ve gerekli düzenlemeleri yapmaya, Dış

Ticaret Müsteşarlığı (Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü) yetkilidir.

Türkiye'nin tohumluk ticaretinde ithalat önemli bir paya sahiptir. Yapılan ithalat içerisinde 1996 yılından itibaren buğday tohumluğu en çok ithal edilen üründür. En çok ithal edilen diğer ürünler, patates ve mısırdır. 1983 yılında 3.456 ton olan tohumluk ithalatımız yaklaşık 15 kat artarak 1989 yılında 50.047 tona ulaşmıştır. 1990 yılında tohumluk ithalat tutarında düşüş olmuş, 1990 yılı ithalatı 11.186 ton olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ithalat miktarı %758 oranında artarak, 96.057 ton olmuştur. 1998 yılında ithalat miktarı yeniden azalarak 29.975 ton olarak gerçekleşmiştir. İthal edilen 29.975 ton tohumluk karşılığında 50 milyon \$ ödenmiştir.

Tablo 11'de 1996-1998 yılları ürün bazında ithalat miktar ve tutarları verilmektedir.

TABLO 11 : 1996-1998 YILLARI ÜRÜN BAZINDA İTHALATIMIZ

ÜRÜN	1996		1997		1998	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Patates	9.872.946	7.221.877	9.077.560	4.589.011	12.270.115	5.679.550
Mısır	442.960	1.690.690	3.037.035	4.996.458	4.016.397	7.049.552
Baklagil	65.278	207.131	5.467.350	2.304.989	279.656	186.102
Buğday	84.500.582	19.111.919	32.224.271	5.406.919	12.392.351	1.427.773
Arpa	940	442	355.360	167.286	30.000	17.205
Pirinç	110.037	100.265	70.000	49.891	30.000	18.691
Soya	1.886	2.301	3.154	5.628	300	642
Yer Fıstığı	143.700	185.121	149.924	289.744	-	-
Rep-Kolza	80	224	13.160	26.401	15.000	43.453
Ayçiçeği	369.516	1.430.677	196.889	1.655.067	62.359	1.376.638
Pamuk	35.567	80.571	359.630	595.389	252.974	341.906
Şeker Pancarı	219.038	375.858	150.977	2.542.118	328.113	6.074.059
Yonca	41.887	148.087	57.110	221.618	68.348	151.287
Fiğ	19.960	6.179	-	-	20.590	33.819
Kabak	11.692	548.333	127.671	854.308	24.704	951.416
Domates	19.866	9.862.192	30.379	12.815.159	34.319	17.118.575
Hıyar	-	-	-	-	22.889	3.328.197
Soğan	-	-	-	-	22.710	775.372
Havuç	-	-	-	-	12.929	465.758
Marul	-	-	-	-	3.741	128.136
Karnabahar	-	-	-	-	1.720	149.214
Maydanoz	-	-	-	-	2.815	36.488
Diğer Sebze	201.381	8.005.160	156.544	8.868.600	83.650	4.657.830
Toplam	96.057.316	48.977.027	51.477.014	45.388.586	29.975.680	50.011.663

Kaynak: İGEME

Ürün bazında yapılan ithalat miktar ve tutarlarını gösteren Tablo 11 incelendiğinde; 1996 yılında yapılan 96.057 ton tohumluk ithalatı karşılığında 48.9 milyon \$, 1997 yılında 51.477 ton ithalat karşılığında 45.3 milyon \$, 1998 yılında ise 29.975 ton ithalat karşılığında 50 milyon \$ ödendiği görülmektedir. Tablo 12’de ülkelere göre tohumluk ithalatımız miktar ve tutar olarak verilmektedir.

TABLO 12 : ÜLKELERE GÖRE TOHURLUK İTHALATIMIZ

ÜLKE	1996		1997		1998	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Almanya	23.026.200	6.994.570	1.381.026	1.912.287	3.404.617	3.320.895
ABD	19.416.310	9.155.761	2.954.085	10.120.640	3.099.816	11.788.179
Arjantin	603	17.750	151	543	112	10.940
Avusturya	20.000	14.187	0	0	5.117	4.318
Avustralya	11.421	41.193	60.605	104.800	39.674	71.648
Brezilya	680	6.146	75.131	44.027	32	61
Belçika-Lüksemburg	175.125	286.680	173.227	1.399.575	209.804	3.763.142
Bulgaristan	167.230	62.897	814.717	164.651	8.495.210	816.907
Çek Cumhuriyeti	3.550.000	820.876	20	29.169	0	0
Çin halk Cum.	136	78.456	74.662	366.310	221.016	616.676
Danimarka	44.040	571.473	13.726	373.218	29.545	745.428
Fransa	217.672	1.434.762	242.579	2.192.462	386.587	2.363.083
Filipinler	268	194.150	0	0	39	102.797
Güney Afrika Cum.	0	0	2.414	44.013	85.651	100.338
Güney Kore Cum.	42	44.007	0	0	0	0
Hindistan	42	23.016	301	31.613	10	15.488
Hırvatistan	0	0	0	0	80.000	57.245
Hollanda	5.929.836	11.160.640	4.216.734	9.483.562	5.357.934	12.218.672
İngiltere	321.369	230.553	44.053	29.588	631.729	415.339
İngiliz Virjin Adaları	0	0	1.484	39.058	0	0
İran	0	0	786.641	79.311	56.438	31.175
İsveç	2.478	15.740	245.050	179.581	1	6
İsviçre	2.936.984	664.536	238	57.966	0	0
İsrail	29.340	6.793.192	21.124	8.230.712	804.462	9.989.548
İspanya	5.499	110.048	334.297	216.862	82.790	485.864
İtalya	541.325	855.766	1.387.749	966.411	1.920.206	1.287.954
Japonya	246	74.679	382	45.262	3.239	187.124
Kanada	1.600.023	665.035	33.812.699	6.286.228	3.179.450	1.043.741
Kazakistan	0	0	0	0	1.750	1.597
Macaristan	10.902.856	2.562.531	1.138	21.592	344	11.371
Meksika	0	0	122.963	247.818	0	0
Mısır	462	346	300	957	20	1.698
Romanya	26.222.999	5.506.041	18.000	12.161	36.000	14.277
Rusya Federasyonu	0	0	0	0	1.800.036	167.211
Şili	57	8.720	151	77.259	357	75.769
Ukrayna	912.579	201.042	0	0	0	0
Yunanistan	21.108	8.697	717	24.263	21.443	129.108
Suriye	0	0	4.611.850	2.185.014	0	0
Yugoslav Fede.Cum.	0	0	0	0	1.100	591
Tayland	386	373.537	478	267.261	192	161.266
Tayvan	0	0	0	0	1	7
Kesinleşmemiş Ülke.	0	0	75.935	49.699	20.958	12.200
Antalya Serbest Böl.	0	0	2.387	104.713	0	0
Toplam	96.057.316	48.977.027	51.477.014	45.388.586	29.975.680	50.011.663

Kaynak : İGEME

Tablo 12'den de görülebileceği gibi, 1996 yılı tohumluk ithalat miktarımız içinde Romanya 26.222 ton ile birinci, Almanya 23.026 ton ile ikinci, ABD 19.416 ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. İthalat karşılığı ödenen döviz tutarı itibariyle, Hollanda 11.1 milyon \$ ile birinci, ABD 9.1 milyon \$ ile ikinci, Almanya 6.9 milyon \$ ile üçüncü sırada bulunmaktadır. 1997 yılı tohumluk ithalatı içinde 33.812 ton ile Kanada birinci, 4.611 ton ile Suriye ikinci, 4.216 ton ile Hollanda üçüncü sırada, ödenen döviz tutarı itibariyle, ABD 10.1 milyon \$ ile birinci, 9.4 milyon \$ ile Hollanda ikinci, 8.2 milyon \$ ile İsrail üçüncü sırada yer almaktadırlar. 1998 yılı tohumluk ithalatımızda 8.495 ton ile Bulgaristan birinci, 5.357 ton ile Hollanda ikinci, 3.404 ton ile Almanya üçüncü sırada yer almakta, ödenen döviz tutarı itibariyle, 12.2 milyon \$ ile Hollanda birinci, 11.7 milyon \$ ile ABD ikinci, 9.9 milyon \$ ile İsrail üçüncü sırada bulunmaktadır.

7. TOHURLUK TALEP TAHMİNİ

Türkiye tohumluk üretimi, ithalatı, ihracatı, tedariki ve dağıtımını yıllar itibariyle aşağıda Tablo 13'te verilmektedir.

TABLO 13: TÜRKİYE TOHURLUK ÜRETİMİ, İTHALATI, İHRACATI, TEDARİKİ VE DAĞITIMI (1980-1998), Birim=Ton

Yıllar	Üretim	İthalat	Ihracat	Tedarik	Dağıtım
1980	106.804	0	0	102.624	81.961
1981	139.198	4.045	0	150.409	84.263
1982	247.678	1.337	0	243.507	173.330
1983	285.971	3.456	105	290.578	237.415
1984	275.317	27.374	246	306.231	272.733
1985	270.586	45.369	81	314.015	247.417
1986	351.659	19.563	769	394.918	281.813
1987	386.688	29.638	1.553	461.039	349.900
1988	422.039	12.940	1.656	454.149	297.749
1989	306.693,2	50.047	1.043	369.604	308.906,4
1990	199.530,7	11.186	6.594	210.547	156.417,4
1991	190.131	19.233	4.275	235.248	178.749,7
1992	223.531,3	7.559	5.705	244.516	200.781
1993	184.952,2	6.456	4.049	199.951	141.471
1994	174.454	6.282	6.568	195.346	152.905
1995	182.674,1	9.012	10.372	213.473	158.147,6
1996	195.834,7	11.950	6.694	209.553	169.073,1
1997	256.343	14.753	12.587	283.929	257.908,6
1998	260.221,7	19.770	6.240	286.929	263.897,2

Not: Türkiye tohumluk üretimi Tablo 8'in; tohumluk ithalatı Tablo 20'nin; tohumluk ihracatı Tablo 19'un; tohumluk tedariki Tablo 21'in; ve dağıtımını da Tablo 4'ün satır toplamlarından alınmıştır.

Kaynak: TİGEM.

Tablo 13'ten görüleceği gibi, yurtiçi talebe bağlı olarak gerek üretimde gerekse ithalat ve ihracat miktarlarında istikrarsız bir gelişme gözlenmektedir. 1980-1998 dönemi serilerindeki artış ve azalışlar bir önceki yılda tarım ürünlerinin, üreticilerin arzu ettiği değerlerden satılıp satılmamasına bağlıdır. Herhangi bir ürün bir önceki yıl para etmediği takdirde, birçok üretici bir sonraki yıl söz konusu ürünün ekiminden vazgeçmekte veya ikâme edilebilen başka ürünler ekmektedir.

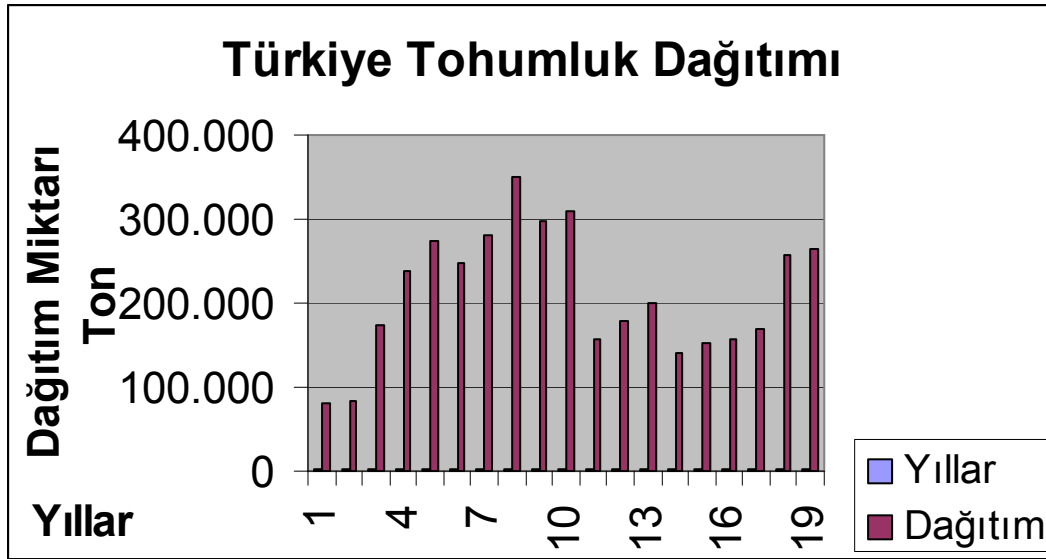
Yine, Tablo 13'ten görüleceği gibi, yurtiçi tohumluk üretimi 1998 yılı itibariyle 260.221,7 tona yükselmesine rağmen, önemli miktarda ithalat yapılmaktadır. İç tüketimden kalan miktar da yurtdışı piyasalardaki rekabet imkânlarına bağlı olarak ihraç edilmektedir. Tablo 13'te verilen ithalat ve ihracat rakamları, bazı küçük kalemler ve bazı melez tohumluklar dikkate alınmadığı için, Devlet İstatistik Enstitüsü'nden alınan miktarlardan daha düşüktür. Örneğin, son üç yılın gerçek rakamları fikir vermek amacıyla aşağıda Tablo 14'da gösterilmiştir.

TABLO 14: 1996-1998 DÖNEMİ TOHURLUK TİCARETİ, Ton

Yıllar	İthalat	İhracat
1996	96.057,3	18.575,0
1997	51.477,0	35.766,3
1998	29.975,6	21.679,0

Kaynak: DİE

Yukarıdaki Tablo 14'e göre ithalatta sürekli bir gerileme gözlenirken, ihracatta yine istikrarsızlık devam etmektedir. Tablo 13'ün son iki sütunu yıllar itibariyle tohumluk tedarikini (yurtiçi üretimden, stoklardan ve ithalattan karşılanan) ve dağıtımını göstermektedir. Dağıtım sütunu toplam olarak tüm tohumluk türlerinin yıllar itibariyle yurtiçi tüketimini temsil etmektedir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü (TÜGEM) tarafından her yıl önceki yılların üretim gerçekleştirmeleri dikkate alınarak yıllık üretim planlaması yapılmaktadır. Aşağıda TÜGEM tarafından hazırlanan 1998 yılı tohumluk üretimi ve 1999 yılı üretim programı Tablo 15'te, 1998 yılı sertifikalı sebze üretimi ve 1999 yılı sebze tohumluğu üretim programı Tablo 16'da verilmektedir.

TABLO 15 : 1998 YILI TOHURLUK ÜRETİMİ VE 1999 YILI ÜRETİM PROGRAMI İLE GÖREVLİ KURUŞLAR

BİTKİ TÜRÜ	1998 ÜRETİM (Ton)	1999 PROGR. (Ton)	GÖREVLİ KURUŞLAR
BUĞDAY			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	1.850	2.335	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	163.592	296.727	TİGEM, Diğer Kuruluşlar
ARPA			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	168	161	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	21.126	28.835	TİGEM, Diğer Kuruluşlar
MISIR			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	10	11	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	11.074	12.779	TİGEM, Özel Kuruluşlar
ÇELTİK			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	130	67	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	1.080	1.594	TİGEM, Özel Kuruluşlar
NOHUT			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	2,9	2,9	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	206	298	TİGEM, Özel Kuruluşlar
KURU FASULYE			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	6	7,5	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	93	70	TİGEM, Özel Kuruluşlar
AYÇİÇEĞİ (HİBRİT)			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	0,385	0,660	Araştırma Kuruluşları
Yurtiçi dağıtım amaçlı	2.115	2.393	TİGEM, Özel Kuruluşlar
İhraç amaçlı	2.028	2.677	Özel Kuruluşlar
AYÇİÇEĞİ (VINİMİK)			
Yurtiçi dağıtım amaçlı	200	375	TİGEM
PATATES			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	46	222	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	31.194	43.407	Niğde Patates Arş.Ens.Özel Kuru.

TABLO 15: (DEVAMI)

BİTKİ TÜRÜ	1998 ÜRETİM (Ton)	1999 PROGR. (Ton)	GÖREVLİ KURULUŞLAR
SOYA			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	36	11	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	1.050	500	Özel Kuruluşlar
YER FISTIĞI			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	0,15	0,15	Araştırma Kuruluşları
SUSAM			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	0,63	0,25	Araştırma Kuruluşları
PAMUK			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	5.571	4.093	Araş.Kurl.Pamuk Ür.Istas.TİGEM
Çiftçiye dağıtılmak üzere	16.141	17.160	S.Nüveciler Özel Kurl.Birlikler
TÜTÜN (Mavi Küfe Dayanımlı)			
Çiftçiye dağıtılmak üzere	2	2	Araştırma Kurl. İl Müdürlükleri
SEBZE			
Tohumluk üretiminde kullanılmak üzere	0.9	0.6	Araştırma Kuruluşları
Çiftçiye dağıtılmak üzere	1.083	1.470	Kamu ve Özel Kuruluşlar
YONCA			
Çiftçiye dağıtılmak üzere	627	705	TİGEM, Özel Kuruluşlar
KORUNGA			
Çiftçiye dağıtılmak üzere	471	527	TİGEM, Özel Kuruluşlar
FIG			
Çiftçiye dağıtılmak üzere	1.658	1.411	TİGEM Ege Tar.Ar.Kurl.Özel Ku
YEMLİK PANCAR			
Çiftçiye dağıtılmak üzere	29	50	Özel Kuruluşlar
SUDANOTU	53	36	Araş.Ens. Özel Kurl. TİGEM
SORGHUM SUDANOTU	155	1	Araştırma Enstitüsü
ÇAYIR MERA TOHURLUKLARI			
Yeşil alan tesisi,mera projelerinde kulla.	196	316	TİGEM,Araşt.Ens.Özel Kuruluşl.
ŞEKER PANCARI			
Yurtiçi dağıtım amaçlı üretim programı	3.541	4.800	Özel Kuruluşlar
İhraç amaçlı üretim programı	90	-	Özel Kuruluşlar
YEM ŞALGAMI (Polybra)		5	Özel Kuruluşlar

Kaynak: TUGEM, Ülkesel Tohumluk Programı, Mart 1999

TABLO 16 : 1998 YILI SERTİFİKALI SEBZE ÜRETİMİ VE 1999 YILI SERTİFİKALI SEBZE TOHURLUĞU ÜRETİM PROGRAMI

TÜRLER	1998 YILI ÜRETİM (Kg)		1999 YILI PROGRAM (Kg)	
	STANDART	HİBRİT	STANDART	HİBRİT
Domates	29.303	684	73.030	5.170
Biber	35.912 (ad)1.605.000	3 (ad) 300.000	29.525	(ad)10.000
Patlıcan	9.440	180	10.690	170
Marul	15.447	-	16.725	-
İtirlil Bitkiler	1.210	-	3.311	-
Lahana	2.515	2.766	5.280	-
Pırasa	4.467	-	5.850	-
Havuç	3.240	226	4.450	-
Turp	11.538	-	16.240	-
Karnabahar	200	-	150	-
Kereviz	30	-	300	-
Soğan	6.183	450	14.900	3.500
Maydanoz	16.050	-	15.950	-
Kabak	3.575	3.050	4.460	2.500
Hıyar	20.002 -	836 (ad)13.250.000	16.745	(ad)11.000.000
Kavun	9.542	-	14.590	-
Karpuz	6.175	-	11.255	-

TABLO 16: (DEVAMI)

TÜRLER	1998 YILI ÜRETİM (Kg)		1999 YILI PROGRAM (Kg)	
	STANDART	HİBRİT	STANDART	HİBRİT
Fasulye	251.042	-	293.300	-
Barbunya	4.590	-	6.200	-
Bezelye	326.600	-	544.500	-
Ispanak	286.595	-	312.890	-
Tatlı Mısır	-	-	25.000	-
Diğerleri	1.034	-	2	-
TOPLAM	1.075 Ton	8 Ton	1.459 Ton	11 Ton

Kaynak : TÜGEM, Ülkesel Tohumluk Programı, Mart 1999

Yine, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü (TÜGEM) tarafından hazırlanan “Ülkesel Tohumluk Programı 1999” da yer alan 1999-2002 dönemi sertifikalı tohumluk üretim projeksiyonu aşağıda Tablo 17’de verilmiştir.

TABLO 17 : SERTİFİKALI TOHURLUK ÜRETİM PROJEKSİYONU (1999-2002) (Ton)

TÜRÜ	1999*	2000	2001	2002
Buğday	296.727	300.000	300.000	300.000
Arpa	28.835	35.000	35.000	35.000
Hibrit Mısır	12.779	13.000	13.000	13.000
Çeltik	1.594	1.700	1.800	2.000
Nohut	206	250	250	250
Kurufasulye	93	150	150	150
Ayçiçeği (Hibrit)	5.070	5.000	5.000	5.000
Ayçiçeği (Vinimik)	375	500	500	500
Patates	43.407	50.000	50.000	50.000
Soya	500	1.000	1.500	2.000
Yerfıstığı	0.15	50	50	100
Susam	0.25	50	50	50
Pamuk	21.253	20.000	20.000	20.000
Tütün	2	2	2	2
Sebze	1.470	2.000	2.200	2.400
Çayır Mer'a Yem Bitki Tohumları				
Yonca	705	1.000	1.500	2.000
Korunga	527	1.100	1.400	1.600
Fiğ	1.411	2.000	2.300	2.600
Sudanotu	36	50	70	80
Sorghum	1	20	50	100
Yemlik Pancar	50	70	80	90
Yem Şalgamı	5	7	10	15
Buğdaygil Yem Bitkileri	316	700	1.000	1.000

*Üretim Programıdır.

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı TÜGEM, Ülkesel Tohumluk Programı 1999

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü (TÜGEM) tarafından hazırlanan 1999-2002 dönemi sertifikalı tohumluk üretim projeksiyonları ve Tablo 13’ün son sütununda yer alan 1980-1988 dönemi toplam Türkiye tohumluk dağıtımı / tüketimi dikkate alınarak yapılan trend analizlerine göre, önümüzdeki yıllarda tohumluk tüketim talebi aşağıda Tablo 18’de verildiği gibi tahmin edilmiştir.

TABLO 18: TÜRKİYE TOPLAM TOHUMLUK TÜKETİM TAHMİNİ (Ton)

YILLAR	TOPLAM TOHUMLUK TALEBİ
1999	284.374
2000	311.176
2001	337.978
2002	364.780
2003	391.582
2004	418.383
2005	445.185

Benzer şekilde, yurtiçi ve dış piyasalarda önemli bir değişiklik olmadığı takdirde, ihracat trendinin de son yılların seviyesini koruması beklenmektedir. İhracatın en kötümser tahminle 20.000 ton ve en iyimser tahminle 35.000 ton seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

8. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ülkemiz doğal ve ekolojik şartlar itibariyle tarıma çok elverişli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin süratle üretim artışına dönüştürülebilmesi için, mevcut kaynakları ileri tarım teknolojisi ile birleştirerek, verimliliği artırmak gereklidir. Bitkisel üretimin artırılması iyi bir toprak hazırlığı, uygun gübreleme, tekniğine uygun ekim, zamanında ve uygun sulama, zararlılarla mücadele ve bakım gibi faktörlerin yanı sıra, en önemli girdi olan kaliteli tohumluk kullanımına bağlıdır.

Tohumluk temininde ana politika, ihtiyaç duyulan tüm tohumlukların yurt içinde üretiminin sağlanması ve hatta ihraç edilmesi olmalıdır. Ancak kısa dönemde, yurt içinde yeteri kadar üretilmeyen yüksek verimli hibrit ve standart tohumluklar, ihtiyaçlar nispetinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın izni ile ithal edilmektedir.

Türkiye'de özel teşebbüs büyük oranda, araştırma kuruluşları tarafından geliştirilen standart ve hibrit çeşitlerin ve yurtdışında geliştirilmiş, ülkemize

uyumları tespit edilmiş standart ve hibrit çeşitlerinde, *royalty* ve *lisans* anlaşmaları ile tohumluk üretimi yapmaktadır. Ayrıca özel teşebbüs tarafından, ABD, Hollanda ve Fransız tohum firmaları ile *kontrat* bazında ihracata yönelik üretim yapılmaktadır. Tohumluk sektöründe faaliyet gösteren Türk özel sektör kuruluşlarında, üretimden tohumun arzına kadar, çağdaş teknoloji kullanılmaktadır.

Türkiye’de tohumculuk sektöründe 90 tane özel şirket hizmet vermektedir. Bu şirketlerden 19 tanesi yabancı firmalarla üretim anlaşması yapmış, 32 tanesinin Araştırmacı Kuruluş Belgesi vardır. 30 firma TÜRK-TED (Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Birliği Derneği) üyesidir (Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Birliği Derneğinden alınan listeye göre 45 firma dernek üyesidir).

Ülkemizde tohumluk fiyatları serbest bırakılmış olup, serbest rekabete dayalı tohumculuk endüstrisinin kurulması önemli ölçüde teşvik edilmiştir. Üretimin artırılması ve sertifikalı tohumlukların kullanılmasının yaygınlaştırılması amacıyla, belli ürünlerde destekleme alım fiyatları ekim zamanından önce ilân edilerek, çiftçilerin hangi ürünü ekerlerse daha kârlı olabileceklerini bilme imkânı ve alım garantisi sağlanmaktadır.

T.C. Ziraat Bankası tarafından, Sertifikalı Tohumluk üreticilerine ve Onaylı Projelere (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından onaylanan), proje bazında değerlendirme yapılarak, %65 faiz oranı ile kredi kullandırılmaktadır.

Türkiye tohumculuk endüstrisinin gelişip güçlendirilmesi için, mevcutlara nazaran üstün niteliğe ve yüksek verim kapasitesine sahip, ülkemizde veya yurt dışında ıslah edilmiş bitki çeşitlerinin araştırma ve denemeler sonucunda en uygun adaptasyon alanlarının belirlenmesi, bunların mevzuata uygun olarak tescilinden sonra, sertifikalı tohumluklarının üretilerek zamanında ve ucuz fiyatlarla çiftçilere dağıtımı büyük önem taşımaktadır. Bu konuda "Sözleşmeli Çiftçilik Üretimi" tarafımızca, tohumluk sektörünün gelişmesi açısından önemli bir lokomotif olarak görülmektedir. Çiftçilere finansman kolaylığı sağlayacağı düşüncesiyle, genel olarak nakdi kredi yerine, sözleşmeli çiftçilik modelinin ülkemiz tarımında daha faydalı olacağı fikri ağırlık kazanmaktadır.

Sonuç olarak, tarımda üretimde verimliliği artırmanın koşullarından biri en önemli girdi olan kaliteli tohumluk kullanımına bağlıdır. Bu nedenle, ülkemiz koşullarına uygun olarak standart ve hibrit çeşitlerin geliştirilerek, sertifikalı tohumluk haline getirilmesi ve kullanılmasının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Türkiye Kalkınma Bankası da misyonu gereği, gerek standart ve hibrit tohumluk çeşitlerinin geliştirilmesi gerekse sertifikalı tohumlukların ülke sathına yayılmasında her kademedede Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal retim Geliştirme Genel Müdürlüğü, niversiteler, araştırma kurumları, ilgili dernekler, özel kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde görev alabilir.

KAYNAKÇA

- EKER Bülent, **Tohum Hazırlama Makinaları**, TZDK, 1983, Ankara.
- Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü, **Tohumluk Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Talimat**, 1976, Ankara.
- İGEME, **Seçilmiş Ürünlerde Tohumluk İthalat, İhracat Miktar ve Değerleri**, 1999, Ankara.
- MIZRAK Gürbüz, KIZILTAN Muzaffer, **Tohumculuk Endüstrisi Uzmanlar Grubu Toplantısı**, Haziran 1987, Ankara.
- TEMİZ Kaşif, SETTAR Nedret, TAN Ayfer, **Tohumculuk Endüstrisi Açısından Bitki Genetik Kaynakları**, Ege Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü, 1984, İzmir.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TÜGEM, **Ülkesel Tohumluk Programı, 1999**, Ankara.
- Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği, **Tohumculuk**, 1997, Ankara .
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği, **Zirai ve İktisadi Rapor 1997-1998, 1999**, Ankara.

EKLER

TABLO 19 : TÜRKİYE’İN TOHUMLUK İHRACATI (TON)

TÜRÜ	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996*	1997*	1998*
Buğday	-	-	-	720	1.000	-	35	5.030	1.005	750	651	550	5.296	1.517	4.819	568
Arpa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	-	-	-	0.5	1	771
Nohut	-	-	-	-	-	-	-	200	-	-	-	-	-	73	7.033	87
Mısır (Hibrit)	-	-	-	9	504	1.374	784	697	2.107	2.063	1.528	3.690	3.038	3.497	3.707	3.095
Ayçiçeği (Hibrit)	-	-	-	-	-	-	-	194	695	2.600	1.700	2.230	1.865	1.055	1.914	2.201
Soya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	315	79	172
Pamuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	143
Sebze	65	126	81	40	49	165	120	128	80	140	140	88	170	239	116	98
Yonca	20	120	-	-	-	6.5	104	245	238	65	30	10	2	1.7	0.6	45
Yem Pancarı	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sorgum	-	-	-	-	-	110	-	100	140	30	-	-	-	-	-	-
Sudanotu	-	-	-	-	-	-	-	-	10	4	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	105	246	81	769	1.553	1.656	1.043	6.594	4.275	5.705	4.049	6.568	10.372	43.016	12.587	98.619

Kaynak: TİGEM, (*) 1996,1997,1998 yılları verileri İGEME rakamları olup, TİGEM rakamları ile farklılık içerebilmektedir.

TABLO 20: TÜRKİYE’İN TOHUMLUK İTHALATI (TON)

TÜRÜ	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Buğday	300	22.670	26.600	466	13.345	4.068	36.189	180	5.227	2.795	2.230	-	2.585	968	1.480	1.744
Arpa	-	-	-	-	-	-	4.840	60	60	39	5	609	-	-	302	30
Mısır (Hibrit)	415	-	2.635	2.400	2.170	-	-	17	136	-	646	467	200	200	2.459	1.897
Çeltik	-	-	800	35	20	-	1.503	100	-	246	17	-	-	110	-	30
Ayçiçeği Hibrit)	6	121	1.280	1.856	1.390	955	608	53	95	-	-	-	-	51	18	98
Patates	258	1.666	8.687	9.163	6.088	3.805	3.485	6.668	11.205	4.292	3.175	4.461	5.646	9.815	9.050	15.080
Kanola	-	-	-	-	203	-	20	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Soya	2.459	2.527	5.174	5.250	5.704	3.962	2.754	2.388	2.256	-	-	-	150	-	-	-
Yerfıstığı	-	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	144	150	-
Pamuk	-	-	-	200	200	-	-	1.500	-	27	130	145	-	35	385	222
Sebze*	18	70	193	193	98	150	180	200	235	160	200	225	316	375	611	369
Yonca	-	220	-	-	220	-	280	-	16	-	30	20	-	125	188	160
Fiğ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	-	-	100	-
Korunga	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100
Sudan otu	-	-	-	-	-	-	168	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sorgum- Sudanotu	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	23	55	115	127	194	-
Repko	-	100	-	-	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yemlik Pancar	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	3.456	27.374	45.369	19.563	29.638	12.940	50.047	11.186	19.233	7.559	6.456	6.282	9.012	11.950	14.753	19.770

Kaynak: TİGEM, (*)1996,1997,1998 yılları verileri İGEME rakamları olup, TİGEM rakamları ile farklılık içerebilmektedir.

TABLO 21 : ÇEŞİTLİ YILLARDA TÜRKİYE TOHUMLUK TEDARİKİ (TON)

TÜRLER	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Buğday	49.042	173.000	211.134	249.385	295.952	133.961	146.147	159.174	120.006	115.535	120.704	117.096	179.217	175.213
Arpa	12.932	27.674	47.011	40.566	59.668	16.454	13.985	19.483	12.031	21.712	16.470	18.948	21.835	23.193
H.Mısır	729	1.800	1.910	5.583	8.122	5.333	6.000	8.775	10.212	8.580	10.228	9.849	10.077	10.997
Çeltik	282	1.644	1.600	2.276	2.092	1.034	683	488	385	627	558	375	233	706
Nohut	-	-	261	237	226	241	265	285	242	104	108	519	424	233
Mercimek	-	-	495	334	682	282	162	130	1.878	2.627	10.160	173	-	-
Kuru Fasulye	25	28	-	-	-	42	62	42	26	-	19	33	20	27
Pamuk	34.959	35.574	29.169	28.478	29.802	29.347	33.326	28.997	31.881	25.446	32.224	27.499	24.354	23.665
Patates	2.000	672	2.826	50.393	39.122	8.232	18.478	10.280	10.368	11.207	15.150	25.127	35.160	39.766
A.çiçeği Hibrit	-	-	121	2.594	4.217	4.473	4.866	5.812	4.901	3.811	3.270	3.333	4.407	4.798
A.çiçeği Vinimik	2.500	-	4.588	4.816	1.387	1.296	942	245	212	170	379	206	168	175
Kanola	-	-	-	-	164	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Soya	-	2.136	4.364	8.094	8.686	5.551	6.116	6.651	3.819	1.862	1.788	1.466	946	1.381
Yerfıstığı	-	-	21	12	251	17	113	220	197	35	82	145	150	0.3
Susam	-	-	15	13	13	12	17	20	18	17	17	8	1	0.9
Sebze	155	179	431	459	943	773	965	940	975	1.150	1.500	1.627	2.521	1.391
Yonca	-	35	211	180	632	628	715	836	583	720	298	541	776	617
Korunga	-	667	851	1.434	1.451	1.853	1.636	1.144	652	384	92	1.001	1.331	1.180
Fiğ	-	98	1.223	64	554	608	415	610	968	1.036	268	1.408	2.084	2.493
Sudanotu	-	-	-	-	96	118	129	150	137	114	87	13	28	63
Sudanotu-Sorgum	-	-	-	-	33	275	208	177	412	152	1	150	105	164
Yemlik Pancar	-	-	-	-	56	17	18	57	48	57	70	36	92	51
TOPLAM	102.624	243.507	306.231	394.918	454.149	210.547	235.248	244.516	199.951	195.346	213.473	209.553	283.928	286.114

Kaynak : TİGEM

TABLO 22: ÖZEL TOHUMCULUK KURULUŞLARI LİSTESİ

KURULUŞUN ADI	KURULUŞUN YERİ	BELGE DURUMU	ÜRETİM ANLAŞMASI YAPTIĞI YABANCI FİRMALAR	İLGİLİ OLDUĞU TOHUMLUK TÜRÜ
ACUN TOHUMCULUK	İstanbul		-	Sebze ,patates
AGROMAR MARMARA TARIM ÜRÜNLERİ.SANAYİ VE .TİC.A.Ş	Bursa	(AB)	-	Sebze, H.Mısır, Ayçiçeği
AGROTEK TOHUMCULUK .TARIM SANAYİ .TİC.LTD.ŞTİ	Antalya	(A)	-	Sebze
ALTIN TOHUMCULUK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	İzmir	(AB)	Royal Sluis HOLLANDA	Sebze
ANADOLU GÜBRE KÜKÜRT BAKLIYAT TİC.LTD.ŞTİ.	İçel	(A)	-	Yem bitkileri, Buğday
ANADOLU BİRACILIK MALT VE GIDA SANAYİ A.Ş.	Konya	(AB)	-	Arpa, Şerbetçiotu
ANADOLU TOHUM ÜRETİM PAZARLAMA A.Ş.	İstanbul	(B)	Vilmorin-FRANSA	Sebze
ANKA TOHUMCULUK TARIM SANAYİ VE TİC.LTD.	Nevşehir	(B)	-	Patates
ANT TOHUM TARIMSAL ÜRETİM PAZARLAMA A.Ş.	Bursa	(A)	-	Sebze
ANAMAS TARIM LİMİTED	Antalya	-	-	Sebze
ADVANTA TOHUM ISLAH VE ÜRETİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İstanbul	(AB)	Adumta-HOLLANDA	Ayçiçeği, Sebze, Mısır
AR TARIM TOHUMCULUK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İzmir	(AB)	Agrico-HOLLANDA Karoffelzuoh Bohm, Nordkaroffel Agri- Saaten ALMANYA	Patates
ATA TOHUMCULUK İŞLETMELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ankara	(AB)	-	Buğday, Arpa
ALTINBAŞAK TARIM TİCARET	Edirne	-	-	Buğday, Çeltik
ALPER TOHUMCULUK TARIM GIDA VE SANAYİ ÜR. TİC. LTD.	Nevşehir	-	-	Patates
AGROSEED TOHUMCULUK TİCARET LTD.ŞTİ.	Bursa	-	-	Sebze
BETA ZİRAAT VE TİCARET A.Ş.	Ankara	(AB)	Peto Seed-ABD Ruiten Seed- HOLLANDA	Sebze, Buğday, Çim, Yonca, Şeker pancarı
BİAR TOHUMCULUK BİTKİSEL ARAŞTIRMAÜRETİMİ	İstanbul	(A)	-	Sebze
BİRTAB TARIM ÜRÜNLERİ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	İzmir	-	-	Tütün
BURSA TOHUMCULUK ZİRAAT A.Ş.	Bursa	-	-	Sebze
CİN TARIM TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ	İçel	-	-	Sebze
COSMOS PAZARLAMA DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.	İstanbul	-	-	Sebze, Buğday
ÇAĞDAŞ TOHUM TARIM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.	Adana	(AB)	-	Sebze
ÇİM TEKNİK TOHUM ZİRAAT SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.	Ankara	-	-	Çim

TABLO 22: (DEVAMI)

KURULUŞUN ADI	KURULUŞUN YERİ	BELGE DURUMU	ÜRETİM ANLAŞMASI YAPTIĞI YABANCI FİRMALAR	İLGİLİ OLDUĞU TOHUMLUK TÜRÜ
ÇİM-SAN TARIMSAL ÜRÜNLER TİCARET LTD. ŞTİ.	İstanbul	-	-	Yem Bitkileri, Sebze
DAKO TOHUMCULUK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Adana	(AB)	Dekalp – A.B.D.	Mısır, Ayçiçeği, Soya
DOĞA TOHUMCULUK PAZARLAMA İTHA. İHRA.SAN. TİC. LTD.	Nevşehir	-	-	Patates
DOĞUŞ ÇEVRE TASARIM İTHA. İHRA. SANAYİ TİC. LTD. ŞTİ.	Ankara	(B)	-	Çayır-Mera Yem Bitkileri
DOĞRU TARIM HAYV. ÜRÜNLERİ NAKLİYE TİC. VE SAN. LTD.	Nevşehir	-	-	Patates
DOKTOR TARSA TARIM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞTİ.	İstanbul	(B)	-	Yem Bitkileri Buğday
EKİN TARIM ÜRÜNLERİ VE SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ	Adana	(B)	-	Sebze
EFES TOHUMCULUK	Adana	-	-	Sebze
GENAĞRI SEED	Adana	(A)	-	Sebze
GOLDEN WEST TOHUMCULUK A.Ş.	İzmir	-	-	Sebze, Pamuk
GÖMEÇ TOHUMCULUK TARIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Nevşehir	(B)	De ZPC - HOLLANDA	Patates
GÜLİSTAN-GÜLTAŞ A.Ş.	Adana	(B)	-	Sebze
GÜNTAR	Tekirdağ	-	-	Çeltik
HASEL TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET	Antalya	(A)	-	Sebze
HOECHST SCHERING AGR EVO TARIM SANAYİ	İstanbul	(AB)	Nunhems–Zaden HOLLA.	Sebze, Çim, Yem Bitkisi
İSTANBUL TOHUM MAĞAZASI	İstanbul	-	-	Sebze
İSTANBUL TARIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İstanbul	-	-	Sebze
İTAŞ-İHRACATÇI BİRLİKLERİ TOHUM VE ARAŞTIRMA SAN. TİC	Ankara	-	-	Nohut, Kuru fasulye
JÜT SANAYİ VE İTHALAT A.Ş.	İstanbul	-	-	Sebze, Çim
KAFKAS TOHUMCULUK LTD. ŞTİ.	Bursa	-	-	Sebze
KAYA TOHUMCULUK	İstanbul	-	-	Sebze
LAMB-WESTON DOĞUŞ PATATES SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Bolu	(B)	-	Patates
MARO TARIM İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.	Ankara	-	-	Yem Bitkisi
MAY TOHUMCULUK ZİRAAT TİCARET LTD.ŞTİ.	Bursa	(AB)	Asgrow-ABD	Soya, Ayçiçeği, Mısır, Sebze, Yem Bitkileri
MAYÇUKONAR TOHUMCULUK TEKSTİL İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş.	Adana	(A)	-	Pamuk
MONSANTO TARIM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.	İstanbul	-	Monsanto	Mısır, Ayçiçeği
MULTİ TARIM LİMİTED ŞİRKETİ	Antalya	(A)	-	Sebze
NEOBİ TOHUMCULUK	İzmir	-	-	Sebze

TABLO 22: (DEVAMI)

KURULUŞUN ADI	KURULUŞUN YERİ	BELGE DURUMU	ÜRETİM ANLAŞMASI YAPTIĞI YABANCI FİRMALAR	İLGİLİ OLDUĞU TOHUMLUK TÜRÜ
NOVARTİS SAĞLIK ÜRÜN. GIDA TARIM SAN. TİC. A.Ş.	İstanbul	-	-	Hib.Mısır,Hib.A.çiçeği, Sebze
ÖNDER TOHUMCULUK TARIM GIDA ÜR. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	Nevşehir	-	-	-
ÖZBUĞDAY TARIM İŞL. VE TOH. A.Ş.	Hatay	(AB)	-	Pamuk, Mısır, Buğday
ÖZERYILMAZ TOHUMCULUK TARIM ÜRÜN. SAN. VE TİC. A.Ş.	Niğde	-	-	Patates
ÖZMENLER GIDA MAD.NAK.AMB.	Sakarya	-	-	Patates
ÖZÜ TARIM	Nevşehir	-	-	Patates
PAN TOHUM ISLAH VE ÜRETME A.Ş.	Ankara	-	KWS.Kleinwanzlebener Saatuzucht 3352 Einbeck-ALMANYA	H.Mısır,Patates,Ş.Pançarı,Buğday, Yem Bitkileri
PENGUEN GIDA	Bursa	-	-	Sebze
PİONEER TOHUMCULUK A.Ş.	İstanbul	(AB)	Pioneer-ABD	A.çiçeği,Pamuk,Mısır,Yonca, Sorghum,S.Sudanotu Melezi, Sebze
POLTAR TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.	İzmir	-	-	Buğday,Mısır,Sebze
RİTO TOHUMCULUK A.Ş.	Antalya	(AB)	-	Sebze
SAÇLILAR ENTEGRE TARIM İŞLET. VE TİCARET A.Ş.	İstanbul	-	-	Buğday
SAPEKSA MENSUCAT VE TOPRAK MAH. TİC. VE SAN. A.Ş.	Adana	(AB)	Limagrain-FRANSA Agrigenetics-ABD	Soya,Mısır,Sebze,Ayçiçeği Buğday, Pamuk
SEMİNİS TOHUMCULUK A.Ş.	Antalya	(AB)	SEMİNİS	Sebze
SEMİTO TOHUM TAR.VE SAN.VE TİC. LTD. ŞTİ. SERA TARIM	İstanbul	(AB)	-	Sebze,Mısır,Y.Bitki.Sebze
SETO SEBZE TOHUMLARI ÜRETİM TİC. A.Ş.	Antalya	(AB)	Enza Zaden-HOLLANDA	Sebze
SEPA	Antalya	-	-	Sebze
SİMGE TARIM SANAYİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.	İzmir	-	-	Sebze
SPIERER TÜTÜN İHRACAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İzmir	-	-	Tütün
SU TARIM	Antalya	(B)	-	Sebze
SÜLEYMANOĞULLARI GIDA SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.	Nevşehir	-	-	Patates
ŞAHİN TİCARET	İçel	-	-	Sebze

TABLO 22: (DEVAMI)

KURULUŞUN ADI	KURULUŞUN YERİ	BELGE DURUMU	ÜRETİM ANLAŞMASI YAPTIĞI YABANCI FİRMALAR	İLGİLİ OLDUĞU TOHURLUK TÜRÜ
TAREKS TARIM ÜRÜNLERİ ARAÇ GEREÇ İTH.İHR. TİC. A.Ş.	Ankara	(AB)	Agrico-HOL.Böhm-ALM Solana-ALM.Vetomag- MACAR Belje-YUG.Semena-BULG. Agri-Saaten-Almanya	Patates, Sebze
TAT TOHUMCULUK A.Ş.	İstanbul	(AB)	Sumitomo	Sebze
TEKFEN TARIMSAL ÜRETİM PAZARLAMA A.Ş.	İstanbul	(AB)	Germicopa S.A.Western Hybri Seed-ABD Inc. Stoville Pedigreed	Patates, Sebze, Pamuk
TEZEL TARIM ÜRÜNLERİ TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.	Nevşehir	-	-	Patates
TIVAK TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ankara	-	-	Çayır Mera ve Yem Bitkile
TOPRAK TARIM LİMİTED ŞİRKETİ	Adana	-	-	Sebze
TRAKYA TARIM VETERİNER TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ	Tekirdağ	(B)	-	Çeltik
TÜRK DELTAPİNE INC.	İzmir	(A)	Delta and Pine Land Com. ABD	Pamuk
TÜRKAY BİMS MADENCİ.NAK.VE PET.TAR. ÜRÜ.SAN.TİC.LTD	Nevşehir	-	-	Patates
TOTAL TOHUMCULUK LTD.	Antalya	-	-	Yeşil Alan,Çayır,Mera,Yem
ULUSOY TOHUMCULUK ZİRAAT SAN.VE TİC. LTD. ŞTİ.	Ankara	(AB)	-	Yeşil Alan,Çayır,Mera,Yem
ÜNAL TOHUMCULUK ÜRETİM VE PAZARLAMA LTD. ŞTİ.	Eskişehir	-	-	Çim, Çayır Mera
UNİVARGRO TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ İÇ VE DIŞ TİC. A.Ş.	İstanbul	-	-	Sebze
VAK-BİR	Ankara	-	-	Nohut, Buğday
YAVAŞOĞLU TİCARET A.Ş.	Edirne	-	-	Buğday, Çeltik
YÜKSEL TOHUM TARIM SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.	Antalya	(A)	-	Sebze
(TÜRK-TED) TÜRKİYE TOHUMCULUK ENDÜSTRİSİ BİRLİĞİ DER	Ankara	-	-	-

A: Araştırmacı Kuruluş Belgesi Olanlar,

B: Türkiye Tohumculuk Endüstrisi Birliği Derneğine (TÜRK-TED) üye olanlar,

AB: Araştırmacı Kuruluş Belgesi olan ve TÜRK-TED'e üye olanlar

Kaynak: TÜGEM, Ülkesel Tohumluk Programı, Ankara 1999.

TABLO 23: KAMU TOHUMCULUK KURULUŞLARI

KURULUŞUN ADI	ŐEHİR/TEL.
TİGEM-TARIM İŐETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	Ankara / 417 84 70
TZDK-TÜRKİYE ZİRAİ DONATIM KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	Ankara / 317 02 20
TMO-TOPRAK MAHSULLERİ OFİŐİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	Ankara / 417 44 00
T.TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ MERKEZ BİRLİĞİ GENEL MD.	Ankara / 212 66 30
TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI A.Ő. GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	Ankara / 435 98 15
PANKOBİRLİK (24 Pancar Ekicileri)	Ankara / 435 56 20
ÇUKOBİRLİK-ÇUKUROVA PAM.Y.FISTIĞI YAĞ.TOH.TAR.SAT.KOOP.	Adana / 441 01 46
TARIŐ-İZMİR PAMUK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ	İzmir / 422 42 00
ANTBİRLİK-ANTALYA PAMUK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİR.	Antalya / 241 29 74
KARADENİZBİRLİK-KARADENİZ YAĞ.TOH.TARIM SATIŞ KOOP. BİR	Samsun / 432 83 80
TRAKYABİRLİK-TRAKYA YAĞ.TOH.TARIM SATIŞ KOOP. BİRLİĞİ	Edirne / 225 50 98
NAZILLI PAMUK ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ BİRLİĞİ	Aydın / 313 750
AKDENİZ TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Antalya / 426 20 71
BEYDERE PAMUK ÜRETME İSTASYONU MÜDÜRLÜĞÜ	Manisa / 266 40 54
NİĞDE PATATES ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Niğde / 232 33 54
SEBZECİLİK ÜRETME İSTASYONU MÜDÜRLÜĞÜ	Balıkesir / 261 62 81
KAYSERİ YEM BİTKİLERİ ÜRETME İSTASYONU MÜDÜRLÜĞÜ	Kayseri / 292 22 11
HARRAN TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Ő.Urfa / 411 20 92
SAKARYA TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Sakarya / 275 25 91
KARADENİZ TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ	Samsun / 256 09 24
EGE TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	İzmir / 846 13 31
NARENCİYE VE SERACILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Antalya / 321 67 97
ATATÜRK BAĞE KÜLTÜRLERİ MERKEZ ARAŞ. ENST. MÜDÜRL.	Yalova / 814 26 20
ANADOLU TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Eskişehir / 324 04 43
ÇUKUROVA TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Adana / 334 00 30
TARLA BİTKİLERİ MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Ankara / 287 33 34
TRAKYA TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜĞÜ	Edirne / 235 81 80
GÜNEYDOĞU ANADOLU TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜD.	Diyarbakır / 261 11 68
DOĞU ANADOLU TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜRLÜ.	Erzurum / 327 12 76
KAHRAMANMARAŐ TARIMSAL ARAŞTIRMA ENSTİTÜŐÜ MÜDÜR.	K.MaraŐ / 237 60 71
BAHRİ DAĐDAŐ MİLLETLERARASI KIŐLIK HUBUB. ARAŞ.MER.MÜD	Konya / 355 18 00

Kaynak: TÜGEM, Ülkesel Tohumluk Programı, Ankara 1999

TOHURLUKLARIN TESCİL, KONTROL VE SERTİFİKASYONU HAKKINDAKİ KANUN

Not: İlgili olarak, G1/1615E.965 No.lu belgedeki 1.2.1964 R. G. Tarihli Yönetmeliğe ve G1/1615F.601 No.lu belgedeki 25.5.1984 R.G. tarihli tebliğe bakınız.

(İlgili Maddeleri)

Kanun No. 308
Kabulü: 21.8.1963

R. Gazete No. 11493
R. G. Tarihi: 29.8.1963

BÖLÜM I

Kanunun konusu ve amacı

Madde 1 - Bu kanun ile, tarla ve bahçe mahsulleri, sebze ve yem bitkileri tohumluklarının çeşit safiyetini devam ettirmek, fiziksel vasıflarını. muhafaza etmek ve dolayısıyla çiftçilere garantili ve niteliği daha yüksek tohumluk sağlamaktır.

Madde 2 – Memleket içinde yetiştirilen, satılan, dağıtılan, ithal ve ihraç edilen tohumluklar Tarım Bakanlığı veya Tarım Bakanlığınca görevlendirilecek teşekküller tarafından tescil, kontrol ve sertifikaya edilir ve bunlara gerekli sertifikaları verilir.

Madde 3 – Tohumluk yetiştiren, satan, dağıtan, ithal ve ihraç eden bütün özel ve tüzel kişiler ve tüzel kişiliğe haiz olmasa dahi, Devlete, katma ve özel bütçeli dairelere, belediyelere ve İktisadi Devlet teşekküllerine ait işletme ve kurumlar bu kanun hükümleri dahilinde Tarım Bakanlığının teftiş ve denetlemesine tabidir.

Madde 4 - Memleket içinde yetiştirilen, dağıtılan, satılan, ithal ve ihraç edilen tohumluklardan hangilerinin bu kanuna tabi tutulacağı Tarım Bakanlığınca her yıl tespit ve Resmi Gazete’de ilân olunur.

BÖLÜM V

Tohumlukların ithal ve ihracı

Madde 11 – İthal ve ihraç edilen tohumlukların kontrole tabi tutulması ve Tarım Bakanlığından ithal ve ihraç müsaadesi alınması mecburidir.

Bu kabil tohumlukların asgari vasıf ve standartları Tarım Bakanlığınca tespit ve resmi Gazete’de ilân olunur.

Islâh çalışmalarında kullanılmak üzere getirilecek tohumluk numunelerini bu madde hükmünden istisna etmeye ve bu numunelerin miktarını tâyine Tarım Bakanlığı yetkilidir.

Bölüm VI Alınacak ücret

Madde 12 - Tohumlukların tarla ve laboratuvar muayeneleri için ücret alınmasına kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş sene sonra başlanır. Ücret tespitine Tarım Bakanlığı yetkili olup bu husus ayrıca Resmi Gazete'de yayınlanır ve ilân olunur.

BÖLÜM VII Ceza hükümleri

Madde 13 – Tarım Bakanlığınca muayene edilmemiş ve müsaadesi verilmemiş tohumlukları ithal ve ihraç edenler 1.000 liradan 6.000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Ayrıca Bakanlığın vazifeli teşkilatınca zaptolunan tohumlukların müsaderesine de mahkemelerce karar verilir.
Bu kabîl suçlar müstacel mevaddan sayılır.

Madde 14 – 4 üncü madde gereğince bu kanuna tabi tutulup Resmi Gazete'de ilân olunan tohumlukları:

- a) Muayene ve kontrol yaptırıp müsbet netice ve belge almadan,
- b) Yönetmeliğine uygun şekilde ambalâjlanmadan veyahut taklit ve tahrif edilmiş etiketlerle,
- c) Asgari standardın altına düşürülmüş veya tağşiş edilmiş olarak,
- d) Muayene ve kontrolü yapılmadığı halde yapılmış göstererek,
- e) Sertifikalarında belirtilmiş niteliklere uymayan şekilde reklâm yaparak,

Satanlar, dağıtanlar, satışa veya dağıtıma arz edenler 500 liradan 1.000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Ayrıca Bakanlığın vazifeli teşkilatınca zaptolunan tohumlukların müsaderesine mahkemelerce karar verilir.

Yukarıda yazılı suçlar ıslah edilmiş tohumluk adı altında satılan, dağıtılan, satışa veya dağıtıma arz edilen tohumluklar dolayısıyla işlenmişse ağır para cezası 3.000 liradan aşağı olamaz.

13 üncü maddede yazılı suçların tekerrürü halinde bir yıldan beş yıla kadar tohumluk ticaretinden men cezası da verilir.

Bu kanuna göre verilir katileşen hüküm özetleri masrafı mahkuma ait olmak üzere gazete ve radyolarla ilânına hükmolunur. Ancak konu itibariyle yayımında fayda tasavvur olunmayan satıcıların işledikleri suçlar yayımlanmayabilir. Ticaretten menedilenlerin mağaza ve dükkânları (15) gün müddetle mühürlenir ve mahkumiyet ilâmının özeti yapıştırılır.

BÖLÜM IX Çeşitli hükümler

Not: Bu maddenin, 16.2.1990 R. G. Tarihli 3612 s. Kanun ile değiştirilen şeklidir.

Madde 17 – Bu Kanunun maddelerinde bahsi geçen yönetmeliklerle Kanunun uygulanmasına dair yönetmelik Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca çıkarılır.

Madde 19 – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 20 – Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Not: Bu Yönetmeliğe işlenemeyen maddeler ile değişiklik yapan mevzuat için metnin sonundaki LİSTE'ye bakınız.

TOHURLUKLARI PERAKENDE SATACAKLARTN UYACAĞI ESASLAR HAKKINDA YONETMELİK

Karar No. 88/13061

Tarihi: 22.6.1988

R.Gazete No. 19861

R. G. Tarihi: 3.7.1988

Ekli "Tohumlukları Perakende Satacakların Uyacağı Esaslar Hakkında Yönetmelik" in yürürlüğe konulması; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınının 22/4/1988 tarihli ve 34482 sayılı yazısı Üzerine, 21/8/1963 tarihli ve 308 sayılı

Kanunun 17 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 22/6/1988 tarihinde kararlaştırılmıştır.

T. ÖZAL
Başbakan

Yıldırım AKBULUT
Cumhurbaşkanı V.

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Tanımlar

Amaç ve kapsam:

Madde 1 – Bu Yönetmeliğin amacı, tohumlukları perakende olarak satacakların uyacakları esasları düzenlemektir.

Tanımlar:

Madde 2 – Bu Yönetmelikte geçen “Bakanlık” deyimini Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığını, “Müdürlük” deyimini bu Bakanlığın il müdürlüklerini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel hükümler

Bayilik yapabilecekler:

Madde 3 – Tohumlukların perakende satışları, tohumluk bayiliği izni almış gerçek kişiler ile 5 inci maddede belirtilen tüzel kişiler tarafından yapılır.

Gerçek kişi bayilerin nitelikleri :

Madde 4 - Tohumluk bayiliği izni verilecek kişilerde aranacak şartlar şunlardır :

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Ziraat yüksek mühendisi, ziraat mühendisi veya ziraat teknisyeni olmak, yahut bu unvanları taşıyan mesul kişi istihdam etmek,

Yabancı ülkelerde bu unvanlardan birini almış olanlardan ziraat yüksek mühendisleri ve ziraat mühendislerinin diplomalarının denkliği Yükseköğretim Kurulu'nca, ziraat teknisyenlerinin diplomalarının denkliği de Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığınca kabul edilmiş olmalıdır. Mesul kişilerle ilgili bilgiler ve fotoğrafları bayilik belgesinde yer alır.

Ölen veya bayilik yapamayacak şekilde malül kalan bir bayinin işyeri kanuni mirasçuları tarafından mesul bir kişinin istihdamı suretiyle işletilebilir.

Ölüm veya maluliyet hali 30 gün içinde valiliğe bildirilerek istihdam edilen mesul kişi hakkındaki bilgiler izin belgesine işlenir.

Bu maddede yer alan ziraat mühendislerinin, Ziraat Mühendisleri Odasına kaydolmaları ve bununla ilgili belgeyi başvuru formuna eklemeleri şarttır.

Not : Bu fıkra 18.5.1999 R.G. tarihli 99/12771 s. Karara ekli Yönetmelik ile eklenmiştir.

Resmi kurum ve mesleki kuruluşların bayilik durumu :

Madde 5 - Kamu iktisadi kuruluşları, iktisadi devlet teşekkülleri ve tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri gibi kurumlarla çiftçi birlikleri ve ziraat odaları gibi kurumlardan il seviyesinden daha küçük yerlerde teşkilatı bulunanlar, kurumla ilgili tüm tohumluk satış ve dağıtımından sorumlu olmak üzere il merkezleri ile ilçelerde en az bir mesul kişi istihdam etmek mecburiyetindedirler. Tohumluk dağıtım ve satışını yapan bu kurum ve kuruluşlar müdürlüğün denetimine tabidirler.

Bayilik için gerekli belgeler :

Madde 6 - 4 üncü maddede belirtilen şartlara haiz olan ve tohumluk bayiliği izni almak isteyenler, (Ek-1) deki formu doldurarak buldukları il'in valiliğine müracaat ederler.

Bayilik izin belgesi :

Madde 7 - Müracaatlar, 9 uncu maddede belirtilen satış yerleriyle ilgili şartlar da göz önüne alınarak müdürlükçe incelenir. Durumu uygun görülenler için (Ek-1) deki "Tohumluk Bayiliği İzin Belgesi" 3 nüsha olarak düzenlenir ve valilikçe tasdik edilir.

Bayiliğe başlama, iş yeri ve unvan değişikliği, faaliyete geçme :

Madde 8 - Bayilik izin belgesi alanlar, en geç 6 ay içinde belirtilen yer ve adresteki işlerine başlamaya mecburdurlar. Bayilikten vazgeçenler, işyerini ve unvanını değiştirmek isteyenler, askerlik sebebiyle işyerlerini 30 günden fazla kapatmak mecburiyetinde kalanlar; bir ay önceden valiliğe dilekçe ile başvurmak zorundadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Satış ve Depo Yerleri

Tohumluk satış ve depo yerlerinde aranacak şartlar :

Madde 9 - Tohumluk satışı ve depolanması yapılacak yerlerde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Satış yerlerinin tabanı su geçirmemeli, kolayca temizlenebilmeli, nem, yağmur ve güneşin etkilerinden korunmuş olmalı ve gerektiğinde ısıtılabilmesi ve soğutulabilmesidir.

b) Satış ve depo yerlerinde, meydana gelen kokuları gidermek ve tohumların kızılaşmasını önlemek için havalandırma düzeni bulundurulmalıdır.

c) Tohumlukları muhafazaya elverişli ve yeterli miktarda raf, dolap ve vitrin bulundurulmalıdır.

d) Tohumluk satışı veya depolanması yapılacak yerlerde tohumluklardan başka herhangi bir madde bulundurulmamalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Bayilerin Mesuliyetleri Ve Satışları

Bayilerin mesuliyetleri :

Madde 10 - Bayiler aşağıdaki hususların yerine getirilmesinden mesuldürler:

a) Satışlar, bayilerin veya kendisi mesul kişi durumunda olmayan bayilerde mesul kişilerin nezaretinde yapılır.

b) Bayiler, T.C. Ziraat Bankası'nın tohumluk kredisi ile başvuran çiftçiler için kredinin maksadına uygun olarak kullanılmasını sağlamakla mükelleftirler. Kredi karşılığında farklı cins ve miktarda tohum, başka bir mal veya para veremezler.

c) Bayiler, sayfaları müdürlükçe numaralanmış ve mühürlenmiş "Kontrol Defteri" tutmaya mecburdur.

d) Bayiler, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının kontrolle görevli elemanlarına işyerlerini, depolarını gezdirmeye, tohumluklarını ve defterlerini göstermeye ve istenilen bilgileri zamanında ve noksansız olarak vermeye mecburdur.

e) Bayiler, yeni bilgi ve teknikleri öğrenmek için her üç yılda bir, yeri, zamanı ve programı Bakanlıkça belirlenecek ve müdürlükçe ilân edilecek 3 gün süreli kurslara iştirak etmek zorundadır.

Satışlar ;

Madde 11 - Satışlarda aşağıdaki şartlara uyulması gerekir:

a) Bayiler standartlara uygunluğu tespit edilmiş sertifikalı ve kontrol edilmiş tohumlukları satar.

Ancak, Resmi Gazete’de yayımlanmamış, tescilli olmayan ve üretim izni de bulunmayan çeşitlerin tohumlarının satışı; bunlar hakkında sertifikasyon kurumlarından fiziki ve biyolojik durumlarını gösterir analiz raporu alınması halinde mümkündür. Analiz raporuna konu olan tohumluk partileri, kontrol edilmiş tohumluklar için tespit edilmiş ve yayımlanmış standartlardan daha düşük tohumluk değeri taşımaları halinde, tohumluk olarak satılamaz.

Bir önceki yıldan kalan tohumlukların satışında, bu tohumlukların satışının yapıldığı yıla ait çimlenme analizinin gösterilmesi mecburidir. Çimlenme analizleri, tohumluk kontrol ve sertifikasyon yetkisi bulunan kuruluşlar tarafından yapılır.

b) Tohumluklar, 25/1/1964 tarihli ve 6/2609 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulan Tohumlukların Ambalajlanmasına İlişkin Yönetmelik’te öngörülen çuval, torba, paket veya kutu ambalajlar içinde ve etiketli olarak satılır. Ambalajları açık tohumluk satılamaz, ambalajlar küçültülemez, ambalaj etiketleri üzerinde değişiklik yapılamaz.

c) Diğer zirai girdileri satan bayiler, bu Yönetmelikte belirtilen şartları yerine getirmek kaydıyla tohumluk satışı yapabilirler. Ancak, bayiler; satış yerlerinde tohumluğun kalitesine zarar verebilecek faktörlerin ortadan kaldırılması için gerekli düzenlemeyi yapmaya mecburdurlar. Bu düzenlemenin şartları Bakanlık talimatında belirtilir.

d) Tohumluk satışları bayinin dükkanı veya deposu dışında yapılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kontrol ve İptal

Kontrol :

Madde 12 - a) Bayiler müdürlükler tarafından kontrol edilir.

b) Bayiler, kontrolörün veya Bakanlıkça numune almakla görevlendirilenlerin isteyeceği ve Bakanlığın numune almaya esas genelgelerinde belirtilen miktarda tohumluk numunesi vermeye mecburdur

c) Kontroller, tohumluğun cinsine ve özelliğine göre gerekli olduğu zamanlarda yapılır.

d) Kontroller Bakanlıkça hazırlanacak talimatlara göre yapılır.

Tohumluk bayiliği izin belgelerinin iptali :

Madde 13 - a) Bu Yönetmeliğin 8 inci maddesine ve 10 uncu maddesinin (a), (b), (c) bentleri ile 11 inci maddesinin (b), (c) ve (d) bentlerine aykırı hareket edenlerin izin belgeleri valilikçe iptal edilir. 10 uncu maddenin (e) bendi hükmünü yerine getirmeyenlere ihtar verilir ve kontrol defterine işlenir. Bu ihtar 3 defa alan bayilerin bayilik izin belgeleri iptal edilir.

b) (a) bendinde sayılanların dışındaki hususları yerine getirmeyenlere ihtar verilir ve kontrol defterine işlenir. Ayrıca, valilikçe bu ihtar bayie yazılı olarak tebliğ edilir. İhtar gerektiren hususların yazılı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde düzenlenmesi gerekir. Bu süre sonunda noksanlıklarını tamamlamayıp durumunu, faaliyet ve görevlerini bu Yönetmelik hükümlerine uydurmamayan bayilerin izin belgeleri iptal edilir.

c) (a) ve (b) bentlerine göre bayilik izin belgeleri iptal edilenlere 1 yıl geçmedikçe yeniden izin belgesi verilmez.

Dayanak :

Madde 14 - Bu Yönetmelik 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun'un 17 nci maddesine göre hazırlanmıştır.

Geçici Madde - Halen perakende tohum satışı yapanlar, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden geçerli olmak üzere bir yıl içinde durumlarını bu Yönetmelik hükümlerine uydurmaya mecburdurlar.

Yürürlük :

Madde 15 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 16 - Bu Yönetmelik hükümlerini Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı yürütür.

BU YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPAN MEVZUATIN METNE
İŞLENEMEYEN MADDELERİ:

1- 15.4.1999 TARİH VE 99/12771 S. KARARNAME İLE YÜRÜRLÜĞE GİREN
YÖNETMELİĞİN GEÇİCİ MADDESİ:

Geçici Madde I - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içerisinde, durumlarını bu değişikliğe uygun hale getirmeyen belge sahiplerinin izin ve belgeleri, ilgili valilikler tarafından iptal edilir.

EK -1

T. C.
TARIM ORMAN VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

TOHUMLUK BAYİLİĞİ İZİN BELGESİ

BAYİNİN :

Adı, Soyadı :
Doğum Yeri ve Tarihi :
Öğrenim Durumu :
Bayilik İzin Belgesinin
Verildiği İl :
İzin Belgesinin Tarih :BAYİNİN
FOTOĞRAFI
Ve Numarası :

MESUL KİŞİNİN :

Adı, Soyadı : MESUL KİŞİNİN
Doğum Yeri ve Tarihi : FOTOĞRAFI
Öğrenim Durumu :
İŞYERİNİN BULUNDUĞU
İl :
İlçe :

Bucak :

Köy :

Adres ve Tel. No :

Bu belgenin arka sayfasındaki hususları kabul eden yukarıda adı ve adresi yazılı
.....na tohumluk satış izni verilmiştir.

.../.../19..

VALİ

“Tohumluk Perakende Satacakların uyacağı Esaslara İlişkin Yönetmelik”
hükümlerine ve Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı teşkilatı tarafından tohumluklar
hakkında bildirilmiş ve bildirilecek olan bütün hususlara riayet edeceğimi kabul ve
taahhüt ederim.

... / ... / 19...

İMZA

Adı, Soyadı :

Adresi :

BU YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK YAPAN MEVZUAT

<u>Karar No.</u>	<u>Yayımlandığı R. Gazete</u> <u>Tarih ve No.</u>	<u>Yürürlük Tarihi</u>	<u>Değiştirilen</u> <u>Maddeler</u>
99/12771	18.5.1999 - 23699	18.5.1999	Md. 4

